

**BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE ASİMETRİK
BİLGİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
AKTÜERYA VE RİSK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Esra KARA

Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL

**BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE ASİMETRİK BİLGİ: İSTANBUL
İLİ ÖRNEĞİ**

Esra KARA

Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Aktüerya ve Risk Yönetimi Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Şubat 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI	3
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ	6
ABSTRACT	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	9
KISALTMALAR	10
ARAŞTIRMANIN KONUSU	11
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	11
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	11
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	11
EVREN VE ÖRNEKLEM	12
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	12
GİRİŞ	13
BİRİNCİ BÖLÜM	14
SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ	14
1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı	14
İKİNCİ BÖLÜM	38
BİLGİ KAVRAMININ TANIMLANMASI	38
2.1. Bilgi	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
ASİMETRİK BİLGİNİN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDEN AYRILMAYA ETKİSİNE YÖNELİK BİR ANALİZ	54
3.1. Araştırmanın Amacı	54

3.2. Araştırmanın Önemi	54
3.3. Araştırmanın Modeli Ve Hipotezleri	55
3.4. Örneklem Seçimi	55
3.5. Varsayımlar Ve Kısıtlar	58
3.6. VERİ TOPLAMA ARACI	59
3.7. ARAşTIRMA YÖNTEMİ	59
3.8. ARAşTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI	60
3.8.1. ANKETİN GÜVENİLİRLİK ANALİZİ	60
3.8.2. Demografik Özelliklere Ve Genel Bilgilere İlişkin Sıklık Dağılımları ..	61
3.8.3. Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Sıklık Dağılım Sonuçları	62
3.8.4. Hipotezlerin Test Edilmesi	66
3.8.4.1. Grup farklılığı Analizleri	66
3.8.4.2. İlişki Analizleri	69
3.8.4.3. Lojistik Regresyon Analizi	70
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	76
İNTERNET KAYNAKLARI	78
TABLolar LİSTESİ	82
ŞEKİLLER LİSTESİ	83
EKLER	84
EK 1.	84
EK 2.	85
EK 3.	86
EK 4.	87
ÖZGEÇMİŞ	88

TEZ ONAY SAYFASI

Esra KARA tarafından hazırlanan “BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE ASİMETRİK BİLGİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL

Tez Danışmanı, Aktüerya ve Risk Yönetimi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Aktüerya ve Risk Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 16/01/2020

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Taner ERSÖZ (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Tanju ÇOLAKOĞLU (ÇOMÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Esra KARA

İmza :

ÖNSÖZ

Sosyal güvenlik sisteminin bir kolu ve tamamlayıcısı olarak ülkemizde 2003 senesinden itibaren uygulanmaya başlanan Bireysel Emeklilik Sistemi'nde yaşanan aksaklıkların temelinde Asimetrik Bilgi olgusunun ne oranda etkili olduğunu araştırdığım tez çalışmamda süreç içerisinde her an yanımda olan ve bana her türlü desteği sağlayan değerli danışmanım Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL başta olmak üzere, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman eğitimim noktasında beni cesaretlendiren babam ve rahmetli anneme, her an yanımda olan aileme ve dostlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZ

Sosyal Güvenlik kişileri hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri risklerden korumak ve oluşan tehditler neticesi en az zararla kurtulmalarını sağlamak, insan onuruna yaraşır hayat standardı ve refah seviyesine sahip bir yaşam sürmelerini hedefleyen bir sistemdir. Bu sistem sosyal devlet anlayışının bir yansımasıdır ve buna uygun uygulamalarla bireyleri korumayı amaçlamaktadır. Sistemin bir tamamlayıcısı olarak ortaya çıkan ve ülkemizde 2003 senesinden itibaren uygulanmaya başlanan Bireysel Emeklilik Sistemi gün geçtikçe gelişmekte ve büyümekte olan bir sistemdir. Ancak sistemde ister istemez bazı aksaklıklar da görülmektedir. Çalışmanın araştırma konusunu oluşturan Asimetrik Bilgi olgusu ise piyasada mevcut olan alıcı ve satıcılar arasındaki bilgi simetrisi bozukluğu sonucunda oluşan ve bir tarafın diğer tarafa göre daha çok bilgiye sahip olması, karşı tarafı eksik veya yanlış bilgilendirmesiyle oluşan bir problemdir.

Bireysel Emeklilik Sistemi'nde, Asimetrik Bilgi olgusunun ne denli etkili olduğunu araştırmak üzere toplamda 20 sorudan oluşan ve yüz yüze anket tekniği kullanılarak 350 kişiye ulaşılmıştır. Bunlardan analize, doğru bilgilere ulaşmak adına sisteme dâhil olan ve sisteme daha önceden dâhil olup şimdiki süreçte ise sistemden ayrılma kararı almış olanların oluşturduğu 350 katılımcının vermiş olduğu cevaplar analize sokulmuştur. Alınan cevaplar sonucunda ise katılımcılarımızın çoğunluğu sistemde yaşanan aksaklıkların temelinde tam ve yeteri kadar bilgilendirilmemeleri ve buna bağlı olarak Asimetrik Bilgi'nin var olduğunu bizlere göstermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik; Bireysel Emeklilik; Asimetrik Bilgi

ABSTRACT

Social Security is a system that aims to protect people from the risks they may encounter during their lives and to get rid of them with the least harm as a result of the threats and to lead a life with a standard of living and prosperity that is worthy of human dignity. This system is a reflection of the understanding of the social state and aims to protect individuals with appropriate practices. The Individual Retirement System, which emerged as a complement to the system and started to be implemented in our country since 2003, is a system that is developing and growing day by day.

However, there are inevitably some problems in the system. In me study, Asymmetric Information, which constitutes research topic, is a problem that occurs due to the lack of information symmetry between buyers and sellers in the market and that one party has more information than the other party, and the other party is missing or misinformed.

In the Individual Retirement System, 350 people were reached using a face-to-face survey technique consisting of a total of 20 questions to investigate the effectiveness of the Asymmetric Information phenomenon. The answers of 350 participants, who were included in the system in order to reach the correct information and who had previously joined the system and decided to leave the system in the current process, were included in the analysis.

As a result of the answers received, the majority of our participants show us that they are not fully and adequately informed on the basis of the disruptions in the system and that asymmetric information exists accordingly.

Keywords: Social Security; Individual Retirement; Asymmetric Information

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Bireysel Emeklilik Sistemi ve Asimetrik Bilgi: İstanbul İli Örneği
Tezin Yazarı	Esra KARA
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	16/01/2020
Tezin Alanı	Aktüerya ve Risk Yönetimi
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	88
Anahtar Kelimeler	Sosyal Güvenlik, Bireysel Emeklilik, Asimetrik Bilgi

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Individual Retirement System and Asymmetric Information: Istanbul Province Case
Author of the Thesis	Esra KARA
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL
Status of the Thesis	Master's
Date of the Thesis	16/01/2020
Field of the Thesis	Actuarial And Risk Management
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	88
Keywords	Social Security, Individual Retirement, Asymmetric Information

KISALTMALAR

- ILO** : Uluslararası Çalışma Örgütü
- TC** : Türkiye Cumhuriyeti
- BAĞ-KUR** : Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
- BES** : Bireysel Emeklilik Sistemi
- SSK** : Sosyal Sigortalar Kurumu
- OKS** : Otomatik Katılım Sistemi
- Vb.** : Ve Benzeri
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu Asimetrik Bilgi olgusunun, Bireysel Emeklilik Sistemi'ne dâhil olma ve/veya sistemden ayrılma kararları üzerinde ne denli etkili olduğunun araştırılmasıdır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın konusunu oluşturan Bireysel Emeklilik Sistemi'nde Asimetrik Bilgi araştırması ile Bireysel Emeklilik Sistemi'ne dâhil olan ve daha sonra sistemden ayrılma kararı alan bireylerin bu kararı almalarında etkili olan faktörün ne kadar asimetrik bilgi olgusuna dayandığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu çalışma ile belirlenecek olgular doğrultusunda ileriki süreçte sistem üzerinde gerekli düzenlemelerin yapılması ve bireysel emeklilik sisteminin tüketiciye tam ve doğru anlatılması bu şekilde de sisteme güven ve katılımın artması açısından önemlilik arz etmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmamız yüz yüze anket yöntemiyle uygulanmış olup 20 sorudan oluşmaktadır. Bulgular SPSS programı Lojistik regresyon analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

H₁ Ana Hipotez	Asimetrik bilgi varlığı ile BES'e dâhil olma durumu istatistik anlamlı ilişkilidir.
H₂ Alt Hipotez	BES'e dâhil olma durumu açısından cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve asimetrik bilgi durumu için anlamlı farklılık vardır.
H₃ Alt Hipotez	BES'e dâhil olma durumu ile cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi arasında istatistik anlamlı ilişki vardır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

İşgücü Piyasası Araştırma Raporu'na (2017) göre İstanbul ilinde 20+ istihdamlı işyerleri için toplam çalışan sayısı 2 milyon 78 bin 416 kişi olarak ana kütle sayısı belirtmiştir (Demir ve Ayar, 2017, s. 26). Ana kütle sayısı 2.078.416 kişi olduğu için çekilecek örnek sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından geliştirilen tabloda 0.05 örnekleme hatası için $p=0.80$ ve $q=0.20$ için 246 kişi olarak belirlenmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

- Saha çalışması sırasında bireylerin anket çalışmasına katılmak istememeleri bir sınırlılıktır.
- Çalışan bireylere yönelik hazırlanmış olduğum anketi mesai saatleri içerisinde uygulayabilmek araştırma açısından bir güçlüktür.
- Çalışmaya katılım sağlayan bireylerin bazı soruları yanıtlamamaları araştırma açısından bir güçlüktür.

GİRİŞ

Enformasyon ve bilgi kavramları birbirine karıştırılan ancak birbirinden farklı olan kelimelerdir. Enformasyon bireyin dâhil olmadığı bir süreçten geçerek karşısına çıkan ve içerisinde yönlendirme ve aktarımları bulundurur iken bilgi olaylar üzerinde sistematik çalışarak süreç içerisinde elde edilen şeydir. (Avcı, 2017, s. 1). Yapılan çalışmada bu iki kavramın tanımlamalarına daha geniş yer verilecektir. İki kavram arasındaki farklara da kısaca değinilecektir.

Çalışmada Türkiye’de bireysel emekliliğin gelişimi ve tarihçesi hakkında da bilgiler sunulacaktır. Tüm tanımlamalar yapıldıktan sonra yapılan tanımlamalar neticesinde ülkemizde bireysel emeklilik sistemlerinde ki asimetrik bilgiye değinilecektir. Çalışmamızın asıl kaynağını oluşturan alıcı ve satıcılar arasında bilgi eksikliğinden kaynaklanan olgular araştırılıp sonuçlarına yer verilecektir.

Günümüzde pek çok alanda karşımıza çıkan asimetrik bilgi sorunu taraflar arasındaki bilgi simetrisinin bozulması sonucu ortaya çıkmakta ve çoğu zaman alıcı ile satıcı arasındaki bu bilgi simetrisi bozukluğundan etkilenen taraf alıcılar olmaktadır. Bilgi simetrisi bozukluğu çoğu zaman satıcı lehine bir durum olmakta, daha çok bilgiye sahip olan satıcı alıcı karşısında yadsınamaz bir üstünlüğe sahip olmaktadır. Enformasyon bilgi kavramından ayrı olmakla birlikte sahibine öncelikli haklar tanımaktadır. Çünkü tecrübeyle doğru orantılıdır. Bu bilgi birikimi ve tecrübeye sahip olan satıcılar alıcılara karşı üstünlük sağlamakta ve onları yanıltabilmektedirler. Çalışmanın diğer bir kısmını oluşturan bireysel emeklilik kısmı ise kısaca sosyal güvenlik ile ilgili bölümler açıklandıktan sonra verilecektir.

Bireysel emeklilik ülkemizde yeni gelişmekte olan bir olgu olup asimetrik enformasyondan kaynaklanan sıkıntıları çoğunlukla alıcılar hissetmektedir. Çoğu alıcı sisteme dâhil olurken tam olarak şartları bilmemekte ve satıcının verdiği bilgiler ışığında sisteme dâhil olmaktadır. Sisteme dâhil olan çoğu alıcı genellikle yanıltılmakta ya da yanıltıldığını söylemektedir. Yanıltılmalarının en belirgin sebebi olarak asimetrik bilgi yani bilgi simetrisi bozukluğu karşımıza çıkmaktadır. Çünkü daha fazla bilgiye sahip olan satıcı, alıcı karşısında daha üstün olmakta ve isterse alıcıyı yanıltmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı

Sosyal güvenlik kavramı eski bir kavram olmamakla birlikte ilk defa 1935 senesinde Amerikan Sosyal Güvenlik Kanunu ile gündeme gelmiştir (Arıcı ve Alper, 2013, s. 5). İnsanoğlu yaşamının her döneminde kendini çeşitli risklerden korumak istemektedir. Hayatın her alanında var olan hastalık, sakatlık, yaşlılık gibi fizyolojik risklerin yanında açlık, sefalet ve yoksulluk gibi risklerle de her zaman karşı karşıya olan birey bu risklerden korunmak ve yarının daha güvenli olması, geleceğe umutla bakabilmek adına hep korumaya ve güvenliğe ihtiyaç duymaktadır (Ayhan, 2012, s. 43).

Sosyal güvenlik kavramı, terimsel anlamda toplum olarak yaşamak sebebiyle ortaya çıkan risklerinde dâhil olduğu ve bireyin karşı karşıya bulunduğu risklerin iktisadi sonuçlarına karşı güvenlik sağlanmasını ifade etmekte olan bir kavramdır. İnsanoğlu hayatları boyunca kendi istekleriyle ya da istekleri dışında ortaya çıkan çeşitli mesleki, sosyo- ekonomik ve fizyolojik tehlikelere maruz kalmaktadır. Bu tehlikelerin ortadan kaldırılması, insanlar üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesi veya sonuçlarının onarılması gerekmektedir. Ayrıca, bireyin artan güvenlik ihtiyaçlarına cevap verecek, bireye insan onuruna yaraşır mutlu ve huzurlu bir hayat sunacak bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır (Sığın, 2016, s. 89).

Bu ve benzeri ihtiyaçlardan kaynaklı ortaya çıkan “Sosyal Güvenlik” toplumda var olan tüm bireylerin hiçbir ayırım ve ayrıcalık gözetilmeksizin hem iktisadi hem de sosyal bakımdan bugünlerinin ve geleceklerinin emniyet altına alınmasını amaç edinen; birbirleri arasında sıkı bir uyum ve birlik içinde inşa edilmiş olan bir sistemler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Kaderli, 1998, s. 190).

Sosyal güvenliğin bireye sağlamış olduğu güven duygusundan yola çıkıldığında sosyal güvenliğin iki yönü ortaya çıkmaktadır. Bu yönlerden birincisini sosyal güvenliğin soyut boyutu ikincisini ise somut boyutu oluşturmaktadır. İnsanların risklerle karşılaştıkları taktirde uğrayacakları zararların giderileceğini bilmelerinden kaynaklanan kendilerini emniyet duygusu içerisinde hissetmeleri hali sosyal güvenliğin soyut boyutunu oluştururken; uğradıkları zararların fiilen giderilmesi hali

ise sosyal güvenliğin somut boyutunu ifade etmektedir. Tüm bunlardan hareketle Sosyal Güvenlik Sistemi'nin bir tamamlayıcısı olarak ortaya çıkan Bireysel Emeklilik Sistemi insanların emeklilik zamanları geldiğinde de çalıştıkları dönemde olduğu gibi aynı refah ve yaşam kalitesinde yaşayabilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Kara, Kurutkan, ve Çolak, 2016, s. 207).

Sosyal güvenlik kavramını iki temel kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisini dar anlamda sosyal güvenlik kavramı oluşturmaktadır.

Modern anlamda Sosyal güvenlik sistemleri bireyin hayatına olumsuz yönde etki eden bütün tehlikelere karşı değil, bireyin iktisadi güvencelerini ilk anda olumsuz etkileyebilecek olan hastalık, sakatlık, yaşlılık (fizyolojik), işsiz kalmak (sosyo-ekonomik), iş kazaları ve meslek hastalıkları (mesleki) gibi “sosyal riskleri” de kapsamına almaktadır. Bu itibarla sosyal güvenliğin kapsamı daraltılmış olmaktadır. Yani sosyal güvenlik sosyal tehlikelerle karşılaşılması halinde bireye emniyet duygusu sağlama görevine haiz kurum veya kurumlar bütünüdür. Gelirleri ne olursa olsun bir ülkede yaşamakta olan bütün bireylerin, devletin tespit edeceği belirli sayıdaki sosyal risklerin yaratacağı zararlardan, bir insan hakkı ve temel itibariyle bir devlet görevi olarak primli veya primsiz rejimlerin kullanılması suretiyle korunmasını amaç edinen sistemdir (<https://acikders.ankara.edu.tr>, 2019).

Dar anlamda sosyal güvenlik yukarıda saydığımız hastalık, malullük, iş kazası vs. gibi risklere karşı bireylerin geleceğini güvence altına almaktadır. Örneğin iş kazası geçiren bir kişiyi ele alalım kişi sosyal güvenceye sahipse hastane masrafları ve işsiz kaldığı süre zarfında ailesinin geçimini sağlayacak yardımı Sosyal güvenlik sayesinde alabilecektir (Arıcı ve Alper, 2013, s. 4).

Bir ülkede yaşamakta olan bütün bireylere iktisadi açıdan yardım sağlama, genel itibariyle risk kategorisine dâhil olan meselelere karşı toplumu koruma ve bütün bireylerin kişiliğinin geliştirilmesini sağlama gibi unsurlar ise geniş anlamda sosyal güvenliği ifade etmektedir (www.isvesosyalguvenlik.com, 2013).

Kısacası sosyal güvenliğin dar anlamda ifade ettiği bireyleri işsizlik, hastalık, sakatlık, yaşlılık, iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi tehlikelere karşı koruma altına almayı oluştururken; geniş anlamda ise sebebi her ne olursa olsun bireyi muhtaç duruma getiren karşılaşılabilecek bütün risklere karşı güvence altına almayı amaçlayan bir sosyal güvenlik anlayışını ifade etmektedir (Arıcı ve Alper, 2013, s. 4).

Günümüz anlamıyla sosyal güvenlik sadece oluşabilecek riskleri önlemekten oluşmamaktadır. Bunun yanında ortaya çıkan risklere karşı kişilerin gelir güvenliğinin sağlanmasını da içermektedir. Diğer bir ifadeyle risklerin ekonomik sonuçlarına karşı tedbir almak, kişilerin muhtaç duruma düşmemesini sağlamaktır. Önceden kestirilemeyen risklere karşı kişilere güven duygusu verir ve onların hayat şartlarının düşmeyeceği yönünde de güven duygusu sağlamaktadır. Örneğin iş kazası sonucu çalışamayacak duruma gelen kişiye sağlığı düzeline kadar yardım yapılmakta hakları korunmakta ve tedavi masrafları karşılanmaktadır. Risk ortaya çıktıktan sonra oluşan riske karşı yapılabilecek pek çok şeyi sosyal güvenlik sağlamakta ve kişilerin muhtaç duruma düşmelerini engellemektedir (<https://acikders.ankara.edu.tr>, 2019).

1.2. Sosyal Güvenlik Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Sosyal güvenlik olgusunun tarihsel gelişimini ele alırken Sanayi Devrimi öncesi ve sonrası olarak ayırmak mümkündür. Sanayi Devrimi'ne kadar olan süreçte sosyal güvenlik alanında yapılan yardımları aile içi yardımlar, dini nitelikli yardımlar ve yardım sandıkları gibi kurumlar yerine getirmekte iken; Sanayi Devrimi ile birlikte sosyal güvenlik olgusu farklı bir bakış açısı kazanmıştır. Bahsi geçen dönemde işçilerin kötü çalışma koşulları devletlerinde bu konuda bazı koruyucu düzenlemeler yapmalarını zorunlu hale getirmiştir (Akyıldız, 1999, s. 197-198).

Sosyal güvenlik günümüzdeki anlamına ise 19. yüzyılın sonlarına doğru kavuşmaya başlamıştır. İlk defa Alman'da Bismarck'ın finansmanın işçi ve işverene ek olarak devlet tarafından da desteklendiği bir sosyal güvenlik sistemini oluşturması bu alanda atılmış büyük adımlardan birisi olmuştur. Bu bağlamda, Almanya'da başlangıçta uygulanan sosyal sigortalar 1883 tarihinde hastalık, 1884 tarihinde iş kazası, 1889 tarihinde ise yaşlılık ve sakatlık sigortalarını kapsamıştır (Şenocak, 2009, s. 419-420).

1942 senesinde yayımlanmış olan "Beveridge Raporu" sosyal güvenliğin finansmanının vergi gelirleriyle sağlanmasını öngörmüş ve bu bağlamda İngiltere'de sosyal güvenlik sistemine yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu rapor çağdaş sosyal güvenlik düşüncesinin oluşumuna da büyük katkılarda bulunmuştur (www.sgk.gov.tr, 2019).

Kavram olarak sosyal güvenlik ilk defa 1935 senesinde Amerikan Sosyal Güvenlik Kanunu'nda yer almış, daha sonra ise 1941 senesinde Atlantik Paketi

Sözleşmesi ve 1944 senesinde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Philadelphia Konferansı'nda da bu kavram kendinden söz ettirmiştir. Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 22 ve 25. maddelerinde sosyal güvenlik temel haklardan biri olarak sayılmıştır. ILO, Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkındaki 102 sayılı sözleşmesinde geniş bir şekilde sosyal güvenlik kavramına yer vermiş ve bu alandaki temel düzenlemeyi yapmıştır (www.sgk.gov.tr, 2019).

Türk tarihi açısından sosyal güvenlik uygulamalarını ise Orta Asya, Anadolu Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi olarak ayırmak mümkündür. Aile bağlarının güçlü ve aile içi transferlerin önemli bir sosyal yardım uygulaması olarak ön plana çıktığı Orta Asya Dönemi'nde yerleşik hayata geçişle birlikte yardım ve dayanışma için oluşturulan vakıflar daha sağlam temellere oturtulmuş sosyal güvenlik anlayışı olarak ortaya çıkmaktadır. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde ise şehirlerde ticaretle uğraşan halk eliyle Ahi Teşkilatları kurulmuş ve bu örgüt içerisinde yer alan zanaatkârların iş kollarına göre loncalar oluşturulmuştur. Zanaatkârlar arasındaki güçlü bağ ve dayanışma ile de sosyal yardım amaçlı vakıflar kurulmuştur. Devlete ait olan miri arazilerden vakıf arazisi olarak ayrılanlardan sağlanan gelirler dayanışma ve yardımlaşma örgütlerinin gelirlerine ayrılmıştır (www.sgk.gov.tr, 2019).

Osmanlı Döneminde ki sosyal güvenlik uygulamaları üç madde altında sınıflandırılabilir (Cerit, 2017, s. 17);

Aile içi yardımlaşmalar: Daha çok tarım toplumlarında görülen aile bireylerinin yaşlılık, sakatlık ve ya hastalık durumlarında ve muhtaçlık halinde birbirlerine destek olma durumlarını ifade etmektedir (Cerit, 2017, s. 17).

Dini yardımlar: Dini kurallara dayanmakta olan iyilik kurumları Osmanlı Devleti'nde muhtaçların korunması bakımından ciddi rol üstlenmiştir. Muhtaç insanlara zekât, sadaka, fitre ve bağışlar aracılığıyla yardımlarda bulunulmuştur. Osmanlının son zamanlarında kurulan vakıflarsa daha örgütlü sosyal yardımlaşma kuruluşları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kurumlardan bazıları olan Darülaceze, Darüleytam ve Kızılay sosyal yardım konusunda Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında büyük önem kazanmıştır (Cerit, 2017, s. 17).

Mesleki kuruluşlar içindeki yardımlaşmalar: Mesleki kuruluşların oluşturduğu loncalar ise meslek kuruluşları içindeki üyelerin mağduriyetlerini gidermek amacıyla zanaat ehli usta ve çıraklardan topladığı yardım ve aidatlarla görevini yerine

getirmiştir. Bu uygulama el sanatları ve tezgâh ustalığına dayalı tarım dışı mesleklerde hayat bulmuştur. Loncalar sosyal yardım açısından dini temelli yardımlara göre daha kurumsal bir yapı teşkil etmektedir (Cerit, 2017, s. 17).

İşçi sınıfının ortaya çıkışı ve sanayileşme olgusu Osmanlı'da Avrupa ülkelerine göre çok daha geç başladığından, Türkler çağdaş manada sosyal güvenlik sistemine oldukça geç sahip olmuşlardır(Güvercin, 2004, s. 91).

Osmanlı Devleti'nde 1865 senesinde Dilaver Paşa Nizamnamesi sosyal güvenlik alanında önemli düzenlemelere yer vermiştir. Her ne kadar işçiler açısından sınırlı sosyal politikalara yer verilmiş olsa da önemli adımlardan biridir. Ayrıca Osmanlı'da oluşturulan emekli ve yardımlaşma dernekleri de bu alanda atılan önemli adımlardandır. Örnek olarak, 1866 Askeri Tekaüt (emekli) Sandığı ve 1881 Sivil Memurlar Emekli Sandığı kurulmuştur (www.sgk.gov.tr, 2019).

Ülkemizin üyeliği zorunluluk esasına dayanan ve kanunla kurulan ilk sosyal güvenlik kuruluşu ise 1921 senesinde Ereğli Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun ile kurulan Amele Birliği'dir. (www.yatirimkredi.com, 2019).

Cumhuriyetin Dönemi'ne gelindiğinde ise ilk zamanlarda sosyal sigortalara benzeyen ancak oldukça dar kapsamlı olan ve çok fazla sayıya sahip olan emeklilik ve yardımlaşma kurumlarının kuruluşunu düzenleyen bir takım kanunlar çıkarılmıştır (www.sgk.gov.tr, 2019).

1936 senesinde 3008 sayılı İş Kanunu'yla ilk defa sosyal sigortaların temel ilke ve kuruluşu düzenlenmiştir. Buna rağmen Cumhuriyetin ilan edilmesinden 1945 senesine kadar tam anlamıyla bir sosyal güvenlik sistemi meydana getirilememiştir. Sosyal sigortalara alakalı olan ilk yasa 1945 sene ve 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu'dur. Bu yasayla paralel olarak aynı sene içerisinde İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu çıkarılmıştır (Güvercin, 2004, s. 92).

İlgili kanunun 1946 senesinde yürürlüğe girmesiyle 1945 senesine kadar kurulmuş olan pek çok sandığın birleştirilmesi sağlanmıştır (www.sgk.gov.tr, 2019). İşçi Sigortaları Kurumu kurulduğu yıl sırasıyla şu kanunlar kabul edilmiştir; 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu, 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu, 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu ve 6900 sayılı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortası Kanunu (Bayri, 2013, s. 23).

Sosyal güvenlik alanında bahsetmiş olduğumuz tüm bu düzenlemelere ek olarak bir başka önemli adım ise 1961 Anayasası ile atılmıştır. Bu anayasa ile “sosyal güvenlik” kavramı sosyal politikalar ve çalışma hayatıyla alakalı olan anayasal terimler literatürüne girmiştir. İlgili anayasanın sosyal güvenlikle alakalı 48. maddesine benzer hükmüne 1982 Anayasası’nın 60. maddesinde “sosyal güvenlik” başlığıyla da yer verilmiştir ve “Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.” denilerek bu alanda devlete de önemli görevler yüklenmiştir (www.sgk.gov.tr, 2019).

1963 senesinde ülkemizde “planlı kalkınma” dönemine girilmiş ve bu planlarda sosyal güvenlik; “bireyleri, karşılaşılabilecek risklere karşı korumak amacıyla geliştirilen güvenceler sistemi” olarak kabul edilmiştir ve bundan sonraki bütün kalkınma planlarında sosyal güvenlik ile alakalı benzer hükümlere yer verilmiştir. Hatta bu hükümler günümüzde bile kendini göstermekte ve büyük önem atfetmektedir. Buna örnek olarak ilk defa “ Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-67)”nda sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında birleştirilmesi mevzuuna yer verilmiştir ve devletin sosyal politikası olarak halka duyurulmuştur (www.sgk.gov.tr, 2019).

Zaman içerisinde işçi olarak çalışanlarla ilişkili olan sigorta kollarına ait farklı kanunlarda dağınık olarak yer alan düzenlemeler, sosyal güvenlik ile alakalı özel hükümler barındıran 1961 Anayasası’nın yürürlüğe girmesiyle gözden geçirilerek 1965 senesinde yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nda birleştirilmiş ve “İşçi Sigortaları Kurumu” isim değişikliği yapılarak, “Sosyal Sigortalar Kurumu” adını almıştır. İşçi olarak çalışanlara sosyal güvenlik alanında da yeni haklar tanınmıştır (Şenocak, 2009, s. 427-428).

1950 senesinde yürürlüğe girmiş olan 5434 sayılı “T.C. Emekli Sandığı Kanunu” ile sayılı on biri bulan emeklilik sandıkları kaldırılmış ve çalışan ile işverenlerden prim alınması esasına dayanan çağdaş anlamda bir sosyal güvenlik yapısı oluşturulmuştur. Bu yapının yürütülmesi görevini yerine getirmek üzere ise “T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü” kurulmuştur (www.sgk.gov.tr, 2019).

“Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu” (BAĞ-KUR) 1971 sene ve 1479 sayılı kanun ile kurulup, kanunda sigortalı olmakla alakalı hükümler 1972 senesinde uygulanmaya başlanmıştır. 1986 senesinde ilgili kanuna bağlı olan sigortalı bireylere sağlık sigortası yardımları yapılmaya başlanmıştır.

1977 senesinde ise 2229 sayılı kanun ile hiçbir sosyal güvenlik kurumuna bağı olmayanlar ve ev hanımlarına BAĞ-KUR ile sigortalı olma hakkı tanınmıştır. BAĞ-KUR ile sigortalı olan bireylerin diğer sigortalı çalışanlar ile aynı hak ve sorumluluklara bağı olmaları öngörülmüştür (www.sgk.gov.tr, 2019).

1983 senesinde 2925 sayılı “Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu” ve 2926 sayılı “Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu” kabul edilmiştir ve bu kanunlarla tarımsal alanlarda çalışmakta olan bireylerinde sosyal güvenlik kapsamında olmaları adına gerekli düzenlemeler hayata geçirilmiştir (Güvercin, 2004, s. 93).

Ülkemizde; hizmet sözleşmesi ile çalışanların (506), kendi nam ve hesaplarına çalışanların (1479), devlet memurluğu yapanların (5434), tarımsal alanda hizmet sözleşmesi ile çalışanlar (2925) ve kendi nam ve hesaplarına çalışanların (2926) sosyal güvenlikleri ilgili kanunlar ile sağlanmaktaydı. Yani bahsi geçen sigortalı bireylerin hakları beş ayrı yasa ile düzenlenmekteydi. Bu şekilde düzenlenmiş olan sosyal güvenlik sistemi diğer sigortalıların tabi oldukları kanunlar açısından norm ve standart birliğini bozmaktaydı. Bahsi geçen norm ve standart birliğinin sağlanması ve sürdürülebilirlik kazanması için reform yapılması yönünde karar verilmiştir. Bu karar neticesinde ise “Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı”, “T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü”, “BAĞ-KUR Genel Müdürlüğü’nü” tek çatı altında birleştiren “Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı” 2006 senesinde 5502 sayılı kanun ile kurulmuştur. Yapılan yenilik ile sigortalı hak ve sorumluluklarının eşit olduğu, mali yönden devamlılığı olan emeklilik ve sağlık sigortası sisteminin kurulması öngörülmüştür (www.sgk.gov.tr, 2019).

Yapılmış olan tüm bu yeniliklerle vatandaşlara eşit, kolay erişilebilir ve kaliteli hizmet verilmesini amaç edinen “genel sağlık sigortası” sisteminin kurulması hedeflenmiş olup, 2006 yılında 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” kabul edilmiştir. Bu kanun bazı maddelerde değişikliğe gidilmesi gibi sebeplerden kaynaklı aksamalar ile 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. 5510 sayılı kanun ile pek çok konuda norm ve standart birliği sağlanmış ve kanun uygulanmaya başlanmıştır (www.sgk.gov.tr, 2019).

Bahsi geçen bütün yenilikler dağınık halde sürdürülen sosyal yardımların tek elden izlenebildiği, objektiflik esasına dayanan bir sosyal yardım sisteminin

oluşturulmasını da hedeflemektedir (www.sgk.gov.tr, 2019).

1.3. Sosyal Güvenliğe Sahip Olmanın Avantajları

Sosyal güvenliğe sahip olmak sigortalı olan birey ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerine pek çok avantaj sağlamaktadır. “Sürekli iş göremezlik” ya da “geçici iş göremezlik” hallerinde, analık veya vefat halinde sosyal güvenliğe sahip olmanız size ve ailenize pek çok avantaj sağlamaktadır. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabilmekteyiz.

Kişinin sigortalı olarak bir iş yerinde çalışırken iş kazası geçirmesi ya da meslek hastalığına yakalanması hallerinde (www.memurlar.net, 2007);

- Sağlık yardımı yapılmaktadır,
- Geçici iş göremezlik halinde günlük ödenek verilmektedir,
- Sürekli iş göremezlik halinde gelir bağlanmaktadır,
- Gerekli görüldüğü takdirde tedavi için protez araç ve gereçleri sağlanmakta, takılmakta aynı zamanda yenilenmekte/onarılmaktadır.
- Yurt içinde herhangi bir yerde tedavileri yaptırılmaktadır,
- Yurt içinde gerekli görülen tedavi eğer sağlanamıyorsa yurt dışındaki tedavi olanaklarından faydalanılmaktadır.

Hak sahiplerine ise;

- Vefat halinde gelir bağlanmakta,
- Cenaze masraflarının karşılığı verilmektedir.
- Sigortalının eş ve çocuklarının hastalanması halinde;
- Sağlık yardımı yapılmakta (ilaç ve iyileştirme araçları),
- Protez araç ve gereçleri sağlanmaktadır.
- Analık halinde sigortalı olan kadına ve sigortalı erkeğin sigortasız eşine;
- Gebelik yardımları yapılmakta,
- Doğum yardımları yapılmakta,
- Emzirme yardımları yapılmakta,
- Maddi olarak gebelik ve doğum yardımları sağlanmaktadır.
- Hastalandıkları takdirde bakmakla yükümlü olunan anne ve babaya sağlık yardımları yapılmaktadır.

Yaşlılık halinde;

- Yaşlılık aylığı bağlanmakta,
- Toplu ödeme yapılmakta,
- Malullük halinde ise malul aylığı bağlanmaktadır.
- Sigortalının vefatı halinde;
- Bakmakla yükümlü olduğu eş, çocuk, anne ve babaya aylık

bağlanmakta,

- Bakmakla yükümlü olunan hak sahiplerine toplu ödeme yapılmakta,
- Hak sahiplerine cenaze masraflarının karşılığı ödenmektedir.

İşsiz kalınması halinde;

- “İşsizlik Ödeneği” ödenmekte,
- İşsiz kalan süre zarfında tedavi masrafları karşılanmakta,
- İş bulunmasına yardımcı olunmakta,
- İşsize meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi verilmektedir

(www.memurlar.net, 2007).

Görüldüğü üzere sosyal güvenliğe sahip olmak kişi ve ailesine güven duygusu vermekte, onları oluşan risklerin sonuçlarına karşı korumakta geleceğe umutla bakmalarına yardımcı olmaktadır. Hastalık, malullük, ölüm halinde sosyal güvenlik sistemine dâhil olmanız siz ve ailenizi yoksulluk ve muhtaçlıktan korumakta bunun için size her konuda destek olmaktadır.

1.4. Genel Olarak Özel Emeklilik Sistemi

İnsanoğlu var olduğundan beri sakatlık, hastalık, işsizlik, yaşlılık, ölüm vs. gibi çok sayıda tehlikelerle karşı karşıyadır. Her an karşılaşılabilecek olan bahsi geçen tehlikelerin ortadan kaldırılması, sonuçlarının en aza indirilmesi adına tedbir alınması ve tehlikeyle karşılaşan bireylerin başkasına muhtaç duruma düşmeksizin hayatlarını devam ettirebilmeleri büyük önem arz etmektedir. Bireylerdeki geleceğini güvence altına alma isteği neticesinde oluşan sosyal güvenlik düşüncesi tarihsel süreç içerisinde gelişerek sosyal güvenliğin kurumsallaşmasını sağlamıştır (Tuncay ve Ekmekçi, 2017, s. 23).

Bu açıdan bakıldığında bu riskler her zaman var olmakta ve bireyler bu risklerden korunmak istemektedir. Dünya üzerindeki belki de en büyük problemlerden

biri olan yaşlılık, bütün ülkeler için aynı önemi arz etmektedir. Devlet bu konuda çeşitli politikalar yöneterek bireyler yaşlandıklarında da çalışırken ki refah seviyelerini koruyabilmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla bazı ülkeler emeklilik sistemlerinde değişiklikler yapmışlardır. Özel emeklilik fonları her ülkede farklı olmakla birlikte; “isteğe bağlı” ve “zorunlu özel emeklilik fonları” şeklinde oluşturulmuştur. Genel anlamda bu iki sisteme katı – zorunlu ve esnek- isteğe bağlı emeklilik fonları denilebilmektedir. Bunlar arasındaki farkları şöyle sıralayabiliriz (Çemberci, 2007, s. 65);

Esnek özel emeklilik

- “İsteğe bağlı” ya da “ yarı zorunlu katılım”
- Yüksek oranda şahsi seçim vardır,
- Genel olarak özel yetkili kurumlara gerek yoktur,
- Birden çok hesap açtırılabilmektedir,
- Birden fazla fonda “yatırım fonu tercih hakkı” kullanılmak suretiyle

işlem yapılabilir.

Katı özel emeklilik

- Çalışanlar için katılım zorunludur,
- Bazı kişisel seçim hakları mevcuttur (örn: emeklilik şirketini değiştirebilmek),
- Özel yetkili “emeklilik şirketleri” mevcuttur,
- Çalışanlar hesap açtırılabilmektedir,
- Her emeklilik şirketi bir fona sahiptir.

1.5. Bireysel Emeklilik

Bireysel emeklilik sistemi (BES) çalışanların aktif çalışma hayatları boyunca birikimlerini “uzun vadeli yatırıma” çevirebilmeleri ve emekli oldukları zamanda da çalışırken sahip oldukları yaşam standartlarını devam ettirebilecekleri düzeyde gelire sahip olmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuş sistemdir (www.egm.org.tr, 2019).

Diğer bir ifade ile bireysel emeklilik sistemi olarak adlandırılan BES çalışanların iş hayatı boyunca yaptıkları tasarrufları uzun dönemli yatırıma çevirmeyi amaçlayan bir sistemdir. Bu sayede sisteme dâhil olan çalışanlar emeklilik

dönemlerinde daha yüksek yaşam standartlarına ulaşmayı amaçlamaktadırlar. Yapılan tasarruflar birikerek kişinin emekliliğinde ona artı gelir sağlamakta ve bu sayede refah seviyesi artmaktadır. Bu tür özel emeklilik planları genelde bankalar ya da özel emeklilik şirketleri tarafından yapılmaktadır. Sisteme dâhil olmak isteyen bireyler bu kuruluşlara başvurarak sisteme dâhil olabilmektedirler (www.egm.org.tr, 2019).

Ülkemizde de uygulanmaya başlayan sistem bankalar ve özel sigorta şirketlerinin sunduğu avantajlar dışında belirli bir oranda devlet katkısıyla da desteklenmektedir. Geleceğini garanti altına almak isteyen birey sisteme dâhil olmakta ve yaptığı tasarruflarla kendi ve ailesinin geleceğini refah ve yüksek kalitede yaşam standardına erişmek açısından garanti altına alabilmektedir. Ülkemizde eski bir sistem olmamasına rağmen her geçen yıl üyeleri bir önceki seneye göre artan bir sistemdir (Uzun ve Sarıkaya, 2018, s. 31-32).

Ülkemizde kısaca 4632 sayılı “Bireysel Emeklilik ve Yatırım Sistemi Kanunu” gereğince sisteme giren BES, “tasarrufların toplanması, değerlendirilmesi ve kişiye toplu para ya da maaş ödemesi” olarak verilmesi temeline dayanmaktadır. BES bireylere sağlık hizmeti sağlamamakta ancak Sosyal Güvenlik Sisteminin bir tamamlayıcısıdır ve emeklilik döneminde kişilerin çalışma hayatlarında olduğu gibi aynı yaşam standartlarını devam ettirmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Sisteme dâhil olan bireylere biriktirdikleri fonun %25’i devlet tarafından katkı olarak ödenmekte ve bu katkı yıllık brüt tutarı ilgili yılın brüt asgari ücret tutarını geçmemektedir (Alper, 2002, s. 16-32).

BES’e tercih edilen herhangi bir emeklilik şirketi aracılığıyla da dâhil olunabilmektedir. %25 devlet katkısı yanında başka hususlarda da farklı avantajlar sunan şirketlerde bu sisteme girerken tercih sebebi olabilmektedir. Genç ya da yaşlı her birey sisteme dâhil olabilmektedir. “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Kanunu” 28.03.2001 senesinde kabul edilmiş ve 2003 yılında bireysel emeklilik sistemi fiilen başlamıştır (Alper, 2002, s. 16).

Yapılan yatırımlar bahsettiğimiz üzere kişilerin refah içinde yaşamalarına aynı zamanda alt yapı çalışmalarına, yeni istihdam olanakları açılmasına da ön ayak olmaktadır. Bireysel emeklilik sisteminde tasarruf ve yatırım sağlayan ikinci emeklilik gelirleriyle (Uluçay, 2018, s. 35-37);

- Kişilerin emekli olduklarında yüksek yaşam standardına ulaşmalarına,

- Uzun dönemli olarak emeklilerin refah seviyelerinin arttırılmasına,
- Uzun vadeli yatırımların kaynak sağlayarak istihdam olanağı yaratmasına,
- Ekonomiye kaynak sağlanmasına,
- Sosyal güvenlik kapsamının artmasına,
- Kamunun sosyal güvenlik nedeniyle artan yükünün azaltılmasına olanak sağlamakta olan bir sistemdir.

1.5.1. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Kapsamı

Bireysel emeklilik sistemi kapsam olarak “Emeklilik şirketlerinin kuruluş, çalışma yönetim ve denetimine, kişilerin sisteme katılma, ayrılma ve emeklilik koşullarına, emeklilik yatırım fonlarının kuruluşuna, katkıların bu fonlarda toplanmasına ve değerlendirilmesine, aracılık hizmetlerine, kamuya açıklanacak bilgilerin kapsamına ve bireysel emeklilikle ilgili diğer hususlara ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir (Kanun Maddesi, 2001).”

1.5.2. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Amacı

Bireysel emeklilik sisteminin amacı, “Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi. Ekonomiye uzun vadeli kaynak oluşturarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir (Kanun Maddesi, 2001).”

Bireysel emeklilik sistemi yatırım yapmasıyla ekonomik açıdan devleti rahatlatırken kişilere emeklilik imkânı sunmasıyla ise sosyal bir görevi yerine getirmektedir. Bireyler çalışma hayatlarında sahip oldukları yaşam şartlarını, yaşam kalitelerini, refah düzeylerini emekli olduklarında da aynı şekilde sürdürebilmek için sisteme dâhil olmak istemektedirler (www.sigortam.net, 2019).

1.5.3. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Tarihçesi

1999 senesinden itibaren yapılandırılan mevzuat değişiklikleri ile alt yapısı oluşturulmuş ve Sosyal Güvenlik Sistemi'nin bütünleyicisi olarak hayata geçirilmiştir. 2003 senesinde “Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” gereğince Hazine Müsteşarlığı görev ve yetkilendirmesiyle merkezi İstanbul'da kurulmuştur. Emeklilik Gözetim Merkezi'nden aldığımız bilgiler ışığında tarihsel gelişimine bakacak olursak 2003 yılından sonrasını şu şekilde sıralayabiliriz (www.egm.org.tr, 2019);

Hayat branşında faaliyet gösteren şirketler ve emeklilik şirketine dönüştürülmüş olan şirketlerden, kurulacak emeklilik şirketine ortak olanlarda var olan birikimli hayat sigortalarının bireysel emeklilik sistemine aktarılmasına ilişkin usulleri belirlemekte olan “Emeklilik Şirketlerindeki Birikimli Hayat Sigortalarından Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarımlara İlişkin Tebliğ” 2004 yılında yayımlanmıştır.

Grup emeklilik sözleşmelerinde ise katılımcı için ödenen katkı paylarının hak edilmesi (vesting) süre ve koşulları, BES hesabında biriken yatırımların ve yıllık gelir sigortasından alınan aylıkların haciz edilmesi sınırı, üye ve çalışanlarına emeklilik için taahhütte bulunan; dernek, vakıf, sandık vb. kuruluşların emekliliğe yönelik taahhütte ilişkin tutar ve birikimlerinin BES'e aktarım ve koşulları, sağlanan avantajlar, bireysel emeklilik hesabının şirketler arasında aktarımında gecikme cezası vb. gibi hususlar düzenlenmiştir. “Emeklilik Gözetim Merkezi” yetki, görev ve sorumlulukları yeniden 2007 yılında tanımlanmıştır.

2013 yılı itibariyle “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile vergi avantajı uygulaması yerine devlet katkısı sistemine geçilmiştir. 2012 yılından sonra uygulamaya geçilmek üzere sistemden ayrılma durumlarında menkul sermaye iradı olarak tanımlanan ve stopaja tabi olan birikim tutarı yerine sadece irat üzerinden stopaj kesilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır. İşveren tarafından çalışan adına bireysel emeklilik sistemine ödenen ve vergi matrahı tespitinde indirim yapılabilecek katkı paylarının brüt ücretin %10'u olan tutar %15'e yükseltilmiştir. Ve aynı zamanda 2012 senesinde emeklilik şirketlerinin “Türkiye Sigorta Birliği'ne” üye olmaları öngörülmüş ve birlik adı “Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri

Birliği” olarak değiştirilmiştir.

Haksız ödendiği saptanmış olan, devlet katkılarının mahsup edilmesi uygulaması kaldırılmış, hak kazanılmayan tutarların Müsteşarlığa ödenmesine ve ödemenin gecikmesi halinde vergi dairesine bildirilmesine, Müsteşarlığın uygun gördüğü “planlı geri ödeme” tutarları hariç; dernek, sandık, vakıf vb. kuruluşların gözetiminde olan ve BES’e aktarılan birikimlere sözleşmenin bitmesi halinde uygulanacak gelir vergisine ilişkin esas ve usuller 2013 yılında düzenlenmiştir.

2017 senesinde yürürlüğe girmiş olan “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile işverenlerin çalışanlarını otomatik olarak bir emeklilik planına dâhil etmesine ilişkin esaslar 2016 yılında düzenlenmiştir (www.egm.org.tr, 2019).

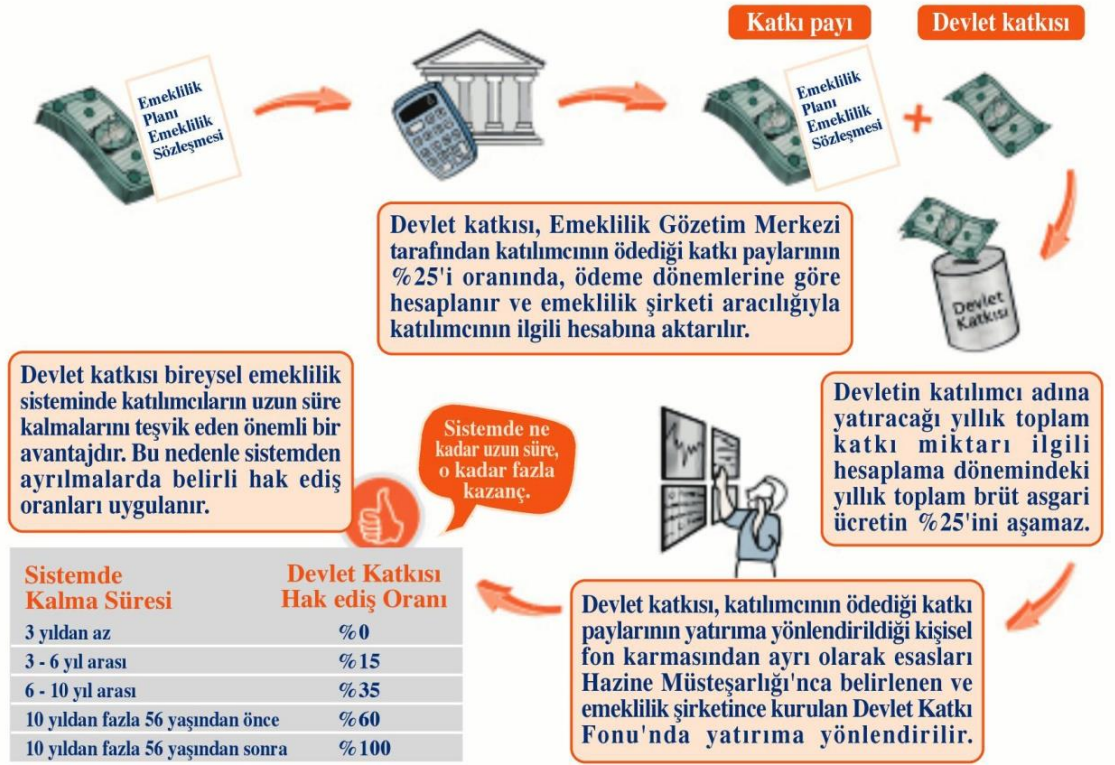
Farklı senelerde yapılmış olan değişiklikler bu şekildedir. Ancak burada emeklilik şirketlerinin faaliyete geçiş, birleşme ve unvan değişikliklerine yer verilmemiştir. Sadece tarihçesi açasından yapılan değişikliklere yer verilmiştir.

1.5.4. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Avantajları

Devlet katkısı: BES’de yatırılan katkı paylarının %25’i devlet tarafından yatırımcının hesabına yatırılmaktadır. Yatırılan bu katkı payı katılımcının vergi mükellefi olması ya da olmaması fark etmeksizin devlet tarafından bireysel emeklilik hesabına yatırılmaktadır. Yatırılan tutarın hesaplanmasında konu olan katkı paylarının toplamı “yıllık brüt asgari ücret” tutarı kadardır (www.allianz.com.tr, 2019).

şekil 1’de bireysel emeklilik sisteminin sunduğu avantajlardan devlet katkısının sağlamış olduğu avantajlar görsel ile verilmiştir.

Şekil 1. Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı

Kaynak: www.yurtdisiemeklilik.org, 2017

Yatırım disiplini: bireyler emeklilik döneminde de çalışırken sahip oldukları hayat standardını korumak isteyeceklerdir. BES ile 1, 3, 6 aylık ya da yıllık birikimler bireyin hesabına yatırılmaktadır ve mali durumları bozulduğunda durumları düzeline kadar sisteme ara verilebilmektedir. Yatırım miktarını tekrar belirleyebilmekte hatta çalıştığı emeklilik şirketini de değiştirebilmektedirler (www.allianz.com.tr, 2019).

Sosyal güvenlik sisteminin bir tamamlayıcısı olarak: BAĞ-KUR, Emekli Sandığı ya da SSK'ya mensup olunması bireysel emeklilik sistemine dâhil olunması konusunda hiçbir dezavantaj yaratmamaktadır. Hangi sisteme dâhil olunursa olursun bireysel emeklilik sistemine, çalışma hayatı boyunca yatırım yapılabilmektedir. Emekli olduğunda ise dâhil olduğunuz sistemin sağlayacağı emeklilik gelirine ek olarak bireysel emeklilik sisteminden de ödeme yapılmaktadır (www.allianz.com.tr, 2019).

Farklı yatırım araçları: BES'e yatırılmakta olan katkı payları emeklilik fonları aracılığıyla değerlendirilmektedir. Yatırılan ücret düşük dahi olsa farklı emeklilik fonlarında birikimleriniz değerlendirilmekte ve profesyonel fon yöneticileri tarafından yönetilmektedir (www.allianz.com.tr, 2019).

Emeklilik geliri: çalışma hayatında sahip olunan yaşam standardı emeklilik döneminde gelirin azalmasının bir sonucu olarak düşmektedir. Emeklilik döneminde ek gelire ihtiyaç duyulmaktadır, bu ek gelire bireysel emeklilik sistemine dâhil olarak sahip olunabilmektedir (www.allianz.com.tr, 2019).

Bireysel emeklilik sistemi para birikimi yapamayanlar için esasında hem para biriktirmelerine olanak sağlaması hem de devletin sağlamış olduğu katkılardan yararlanarak birikimlerini arttırabilmeleri yolunda güzel bir sistemdir. Ancak her sistemde olduğu gibi bu sisteminde bazı dezavantajları mevcuttur. Bireysel emeklilik sisteminde 10 yılı doldurmalısınız aksi takdirde devlet ciddi miktarda kesintiler yapmaktadır. Zorda kalınmadığı takdirde sistemden çıkılmamalıdır. Fonlarınızın yönetimi iyi yapılmalıdır, fon yönetiminin iyi yapılamaması durumunda istenilen gelir elde edilememektedir. Son olarak bireysel emeklilik şirketleri tarafından yönetim kesintileri yapılmaktadır ve bu kesintiler %8-10 aralığında değişebilmektedir (www.sigortam.net, 2019).

Tablo 1. Bireysel Emeklilik Sistemi Avantaj/Dezavantajları

Bireysel Emeklilik Sistemi Avantajları	Bireysel Emeklilik Sistemi Dezavantajları
Sisteme dâhil olanların yatırdıkları katkı paylarına %25 oranında “devlet katkısı” eklenmektedir.	Sistemde 10 yıldan daha az kalınması halinde devlet ciddi kesintiler yapmaktadır.
Yatırım yapmakta zorlanan bireylerin dahi yatırım yapabilmesine olanak sağlamaktadır.	-
BAĞ-KUR, Emekli Sandığı ya da SSK’lı olmanız sisteme dâhil olmanıza engel olmamaktadır.	-
Farklı yatırım araçları tercih edilebilmektedir, yatırılan ücret düşük dahi olsa doğru fon yönetimi ile istenilen gelir elde edilebilmektedir.	Fon şirketlerinin yatırımlarınızı doğru kanallara yönlendirememesi birikiminizi yönetememesi durumunda istediğiniz ücretten daha düşük ücretlere sahip olunabilmektedir.
Bireysel emeklilik sistemine dâhil olan bireyler emekli olduklarında da çalışırken ki yaşam standartlarını devam edebilmek için ek gelire sahip olmaktadır.	-

-	Bireysel emeklilik şirketleri %8-10 arasında yönetim kesintileri yapmaktadırlar.
---	--

Kaynak: www.sigortam.net, 2019

Görüldüğü üzere Tablo 1’de yer alan avantajlar ve dezavantajlara bakıldığında avantajlarının nispeten daha fazla olduğu açık ve net bir şekilde görülmektedir (www.sigortam.net, 2019).

1.5.6. Emeklilik Sözleşmesi Ve Türleri

Emeklilik sözleşmesi; emeklilik şirketi gözetiminde bireysel emeklilik hesabı açılmasına, açılmış olan bu hesaba katkı payı ödenmesine ve ödenmiş olan katkı paylarının kişinin seçeceği fonlarda yatırıma yönlendirilmesine, hesapta biriken paraların hak sahiplerine ödenmesine yönelik usul ve esaslar ile tarafların bu kapsamdaki hak ve sorumluluklarını düzenlemektedir (www.nnhayatemeklilik.com.tr, 2019).

Emeklilik sözleşmesi türleri (www.aegon.com.tr, 2019);

- Emeklilik şirketi ile “ bireysel emeklilik sözleşmesi” imzalanabilmektedir. Bu sözleşmenin imzalanması halinde emeklilik sözleşmesine taraf olanlar birey ve emeklilik şirketi olmaktadır.
- Üyesi olunan bir grup ile “grup emeklilik sözleşmesi” imzalanabilmektedir. İmzalanan sözleşme bir “grup planına” bağlanmakta ve yine sözleşmeye taraf olanlar birey ve emeklilik şirketi olmaktadır.
- İşveren bireyin de dâhil olduğu bir grup çalışanı için “işveren grup emeklilik sözleşmesi” imzalayabilmektedir. Bu durumda ise işveren birey adına katkı payı ödemekte, ödenen katkı paylarını gider göstererek kurumlar vergisi matrahından düşebilmektedir. İmzalanan bu emeklilik sözleşmesine taraf olanlar ise emeklilik şirketi ve işveren olmaktadır.

1.5.7. Emeklilik Planı

Emeklilik şirketinin belirlenmesinin ardından şirket katılımcıya emeklilik planı önermektedir. Emeklilik planı temel olarak (www.egm.org.tr, 2019);

- Bireye emeklilik şirketince takdim edilen fonlara,
- Ödenecek katkı payı tutarına,

- Giriş aidatına,
- Yönetim ve fon toplam gider kesintilerine,
- Ara verme durumu söz konusu olduğu takdirde kesilecek olan ek yönetim giderlerine dair bilgileri ve bunlara ilişkin hesaplamaları ve emeklilik sözleşmesinin uygulanmasına dair teknik esasları içermektedir.

Bir emeklilik planı belirlenirken; plana dâhil olan kesintiler ve emeklilik yatırım fonlarının daha önceki başarımlarının incelenmesi seçilecek planın katılımcıya uygunluğu açısından katılımcının yararına olabilmektedir. Bunlara ek olarak plan dâhilinde sunulan fonların katılımcının genel yatırım planına, risk alma durumuna uyumlu olup olmadığını, emeklilik şirketinin standart hizmetlere ek olarak farklı hizmetler sunup sunmayacağını öğrenmekte kişiye ayrıcalık sağlamaktadır.

1.5.7.1. Giriş Aidatı

Emeklilik şirketi ile yapılacak olan yeni sözleşmenin düzenlendiği sırada mevcut şirkette yürürlükte size ait olan başkaca sözleşmenin olmaması (işveren grup emeklilik sertifikası haricinde) halinde emeklilik şirketi şahsınızdan giriş aidatı isteyebilmektedir. Bahsi geçmekte olan aidat; peşin olarak, en fazla bir sene içerisinde tahsil edilmek suretiyle taksitle ya da bir bölümü peşin geri kalanı ise sözleşmenin sona erme tarihine ertelenmiş olarak ve ya tamamı sözleşmenin sona erme tarihine ertelenmiş olarak tahsil edilebilmektedir. Şirket sahip olduğunuz sözleşmenin giriş aidatını ilk beş yılda tahsil edebilmektedir (Satır, 2008, s. 34).

1.5.7.2. Yönetim Gider Kesintisi

Anlaşma yapılmış olan emeklilik şirketi bireyin ödemiş olduğu katkı payları üzerinden sözleşmenin ilk 5 yılında yönetim gider kesintisi yapabilmektedir (Satır, 2008, s. 34).

1.5.7.3. Ara Verme Kesintileri

Katkı paylarının ödeme tarihini takip eden 3 aylık süre zarfında herhangi bir ödeme yapılmaması halinde ödemeye ara verildiği kabul edilmektedir.

Ödemeye ara verilmesi durumunda kişinin sahip olduğu/ yapmış olduğu

birikimlerinden “ek yönetim gider kesintisi” yapılabilmektedir.

1 sene süresince ödemeye ara verilmesi halinde ise “ ek yönetim gider kesintisine” ek olarak bireysel emeklilik hesabına ilişkin olarak Emeklilik Gözetim Merkezi’ne ödenmekte olan sabit giderler birikiminizden indirilmektedir.

Sözleşmenin ilk 5 senesinde; “giriş aidatı”, “yönetim gider kesinti” ve “ara verme kesintisi” toplam tutarı, her 1 sene için ilgili takvim yılının ilk 6 ayında uygulanan aylık brüt asgari ücretin %8,5’ini aşmamaktadır. Sözleşmenin 6. senesi ve sonrasında ise konu olan kesintiler yapılamamaktadır. Emeklilik ve ya zorunlu ayrılma durumları haricinde 5 seneden önce sözleşmenin sonlandırılması durumunda, sözleşmenin 5. senesinin sonuna denk gelen ve ayrılma tarihine kadar tahsil edilmeyen tutar, şirketçe bireysel emeklilik hesabınızdaki birikiminizden ertelenmiş giriş aidatı şeklinde indirilebilmektedir (www.egm.org.tr, 2019).

1.6. Otomatik Katılım Sistemi (OKS)

Emeklilik Gözetim Merkezi’nde yer alan bilgilere göre “4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’nun 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren otomatik katılıma ilişkin hükümleri uyarınca, işverenler çalışanlarını Otomatik Katılım Sistemi’ne dâhil etmekle yükümlüdür. Bu çerçevede işverenler çalışanlarının, özel sektör için prime esas kazançlarının, kamu için ise emeklilik keseneğine esas aylığın en az %3’ünü sisteme aktarırlar. Çalışanlar bu sistemde dilediği kadar kalma hakkına sahiptir. OKS, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ya da mavi kart sahibi olan, 45 yaşını doldurmamış, kamuda veya özel sektörde bir işverene bağlı olarak ücretli çalışanları (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 4a ve 4c maddeleri kapsamındaki çalışanlar ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun geçici 20’nci maddesi kapsamında kurulmuş olan sandıkların iştirakçisi olan çalışanları) kapsamaktadır (www.egm.org.tr, 2019).” otomatik olarak sisteme dâhil olan çalışanlar, emeklilik gelirlerine ek bir gelir elde etmiş olmaktadır. Tablo 2’de otomatik katılım sisteminin amaçları verilmiştir.

Tablo 2. Otomatik Katılım Sisteminin Amaçları

OTOMATİK KATILIMIN AMAÇLARI
Çalışanların emekliliğe ilişkin tasarruflarının yatırıma çevrilerek, emekli olduklarında ek gelir elde etmelerini sağlamak
Ekonomi için kaynak yaratmak
İstihdamı arttırmak
Ekonomik anlamda kalkınmaya katkı sağlamak amaçlarından bazılarıdır.

Kaynak: www.egm.org.tr, 2019

Otomatik katılım, bireysel emeklilik sisteminde olduğu gibi tasarrufların toplanması, değerlendirilmesi kişiye toplu para ya da maaş bağlanması esasına dayanmakta olan bir sistemdir. OKS zorunlu sosyal güvenlik sisteminin bir tamamlayıcısıdır. Sosyal güvenlik sisteminin sağladığı sağlık hizmetlerini kapsamamaktadır.

Bireysel emeklilik sisteminde de bahsetmiş olduğumuz devlet katkısı bu sistemde de mevcuttur. Bireyin maaşından kesilerek ödenen katkı paylarının %25'i tutarında devlet katkısı olarak katılımcının hesabına yatırılmaktadır ve bu ücret yıllık brüt asgari ücret tutarının %25'ini geçmemektedir. Buna ek olarak sisteme ilk dâhil olduğunuzda devlet 1000 TL katkı sağlamaktadır. Tablo 3'te Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım Sistemin karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 3. Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım Sistemi Karşılaştırması

	BİREYSEL EMEKLİLİK (BES)	OTOMATİK KATILIM SİSTEMİ (OKS)
Sisteme Katılım	Gönüllük Esasına Dayalı	Zorunluluk Esasına Dayalı
Emeklilik Şartı	Sisteme giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl sistemde kalınmalı ya da 56 yaş doldurulmalı	Sisteme giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl sistemde kalınmalı ya da 56 yaş doldurulmalı
Hedef Kitle	Fiiil ehliyetine sahip bütün bireyler	45 yaşını doldurmamış çalışanlar
Yabancı Uyrukluların Sisteme Katılımı	Katılabilir	Katılamaz
Emeklilik Şirketini Belirleyen Taraf	Bireysel veya gruba bağlı emeklilik sözleşmesi için katılımcı İşveren grup emeklilik sözleşmesi için işveren (katılımcılara sertifika iletimi)	İşveren (çalışanlara sertifika iletimi)
Sözleşme düzenlenmesi aşamasında imzalanacak/onaylanacak belgeler	Bireysel ve gruba bağlı bireysel sözleşmeler kapsamında katılımcı teklif formu ve giriş bilgi formu İşveren grup emeklilik sözleşmeleri kapsamında işveren/işveren vekili teklif formu ve giriş bilgi formu	İşveren/işveren vekili tarafından otomatik katılım emeklilik sözleşmesi
Cayma hakkı	Var (Teklif formunun imzalandığı / onaylandığı tarihi takip eden 2 ay içinde cayılabilir)	Var (Emeklilik şirketinin çalışana emeklilik planına dâhil olduğunu bildirmesini takip eden 2 ay içinde cayılabilir)

Başlangıç dönemi süresince birikimde oluşabilecek muhtemel değer kaybını şirketin karşılaması yükümlülüğü	Yok	Var
Devlet katkı tutarı	Ödenen katkı paylarının %25'i	Ödenen katkı paylarının %25'i Başlangıç dönemi bitiminde sistemde kalma halinde, bir defaya mahsus başlangıç devlet katkısı 1.000 TL hesaplanır. Emeklilik hakkını en az 10 yıllık gelir sigortası olarak kullanmayı tercih etme durumunda, birikimlerin %5'i.
Devlet katkısına hak kazanma şartları	Devlet katkısı hesabındaki tutarların; Sistemde en az 3 yıl kalma durumunda %15'i, Sistemde en az 6 yıl kalma durumunda %35'i Sistemde en az 10 yıl kalma durumunda %60'ı Emeklilik, vefat ve maluliyet hallerinde %100'ü	Devlet katkısı hesabındaki tutarların; Sistemde en az 3 yıl kalma durumunda %15'i, Sistemde en az 6 yıl kalma durumunda %35'i Sistemde en az 10 yıl kalma durumunda %60'ı Emeklilik, vefat ve maluliyet hallerinde %100'ü
Katkı payı ödemelerine istenildiği zaman ara verme hakkı	Var	Var
Emeklilik şirketinin yapabileceği kesintiler: Giriş aidatı	Olabilir	Yok
Emeklilik şirketinin yapabileceği kesintiler: Yönetim gideri kesintisi	Olabilir	Yok
Emeklilik planı	Bireysel veya gruba bağlı	İşveren

değişikliğine karar veren taraf	emeklilik sözleşmesi için katılımcı İşveren grup emeklilik sözleşmesi için işveren	
Emeklilik şirketi değişiklik hakkını kullanan taraf	Bireysel veya gruba bağlı emeklilik sözleşmesi için katılımcı İşveren grup emeklilik sözleşmesi için işveren	İşveren
Birikimlerin değerlendirileceği fonları belirleyen taraf	Katılımcı	Çalışan
Sistemden ayrılma durumunda getiriler üzerinden uygulanacak gelir vergisi (stopaj) oranı	10 yıldan az süreyle sistemde kalarak ayrılma durumunda %15, 10 yıl süreyle sistemde kalmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılma durumunda %10, Emeklilik, vefat, maluliyet nedeniyle ayrılma durumunda %5	10 yıldan az süreyle sistemde kalarak ayrılma durumunda %15, 10 yıl süreyle sistemde kalmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılma durumunda %10, Emeklilik, vefat, maluliyet nedeniyle ayrılma durumunda %5
Emekli olan bireye sunulabilecek ödeme seçenekleri	Toplu ödeme (Birikimlerin tamamı bir defada ödenmesi) Programlı geri ödeme (Birikimlerin tümünün veya bir kısmının belirli bir takvim dâhilinde ödenmesi) Yıllık gelir sigortası (Birikimlerin tümünün veya bir kısmının yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde maaş şeklinde ödenmesi)	Toplu ödeme (Birikimlerin tamamı bir defada ödenmesi) Programlı geri ödeme (Birikimlerin tümünün veya bir kısmının belirli bir takvim dâhilinde ödenmesi) Yıllık gelir sigortası (Birikimlerin tümünün veya bir kısmının yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde maaş şeklinde ödenmesi)
Sistemden ayrılma hakkı	Var (İstenildiği zaman)	Var (İstenildiği zaman)

Kaynak: www.egm.org.tr,2019

Bu tablodaki bilgiler Emeklilik Gözetim Merkezinin resmi sitesinden alınmıştır. Yukarıda bulunan tabloda bireysel emeklilik ve otomatik katılım sistemleri hakkındaki temel özellikler verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BİLGİ KAVRAMININ TANIMLANMASI

2.1. Bilgi

Gündelik hayatımızda sıklıkla kullandığımız bilgi kavramı oldukça geniş anlamlar taşıyan bir kavramdır. Farklı disiplinleri de alakadar eden bir konu olması açısından değişik şekillerde tanımlamaları vardır. Ayrıca sadece disiplinlere göre değil, bilginin tanımı zamana göre de değişmektedir (Fidan,2013, s. 95).Böyle dinamik bir yapıya sahip olması bilgi kavramının tanımlarını da değiştirmektedir. Tarihi Aristo'ya kadar dayanan bilgi kavramı farklı disiplinlerce farklı şekillerde ifade edilmeye çalışılmıştır. Örneğin, Cicero bilgiyi iktisadi açıdan mal olarak tanımlamıştır (Fidan,2013, s. 97).

Tüm bunlardan da anlaşılacağı üzere bilgi kavramı net bir şekilde tanımlanmamış ve dinamik yapısından dolayı yapılan tanımlamalar üzerinde de anlaşmaya varılamamıştır.

Bilgi kavramının henüz tam bir tanımlamaya sahip olmamasının nedeni, zamana göre değişiklik göstermesi ve farklı disiplinlerce tanımlanmasıdır. Diğer bir ifadeyle bilginin sahip olduğu dinamik yapısından kaynaklıdır. Bir iş ya da bir konuyla ilişkili olarak bilinen şeyler bilgi olarak adlandırılmaktadır. İnsanoğlu araştırma, gözlem yapma, geleceğini güvence altına alma ve merakını giderme içgüdülerinden dolayı bilgi sahibi olma, öğrenme ihtiyacı duymaktadır (Tunç, 2019, s. 1).

Tüm farklı tanımlamalara rağmen genel olarak bilgi kavramı bilen ile bilinen şey arasında ki ilişkiyi ifade eder. Sözlük anlamı olarak ise bilgi, öğrenme, araştırma ve gözlem yoluyla elde edilen her türlü gerçek malumat ve kavrayıştır (Aktan ve Vural,2019, s. 1). Çok eski çağlardan beri var olan bilgi kavramı ona sahip olan taraf için bir üstünlük, bir güç sağlamaktadır. Yaşamların refah içinde devam ettirilmesinde, davranışların belirlenmesinde ve ileriye dönük kararların alınmasında bilgi sahibi olmak çok önemlidir.

Bilgi, sahibi olan toplumlar diğerlerine göre bir üstünlük sağlamaktadır. Örneğin bir sigortacı bulunduğu bölgede ki insan profilini ne kadar iyi tanırsa oluşturacağı satış tekniğini buna göre şekillendirecek ve belki de daha fazla insanı sigortalayacaktır. Bireyler bu tarz sözleşmelere imza atmadan önce karşısındaki

satıcının bilgi ve beceri düzeyine bakmakta ve tüm bunlarla orantılı olarak sözleşmeyi yapmaktadır. Çünkü karşımızdaki insan ne kadar bilgili ve tecrübeliyse bize verdiği güven duygusu daha fazla olmaktadır. Hayatımızın her alanında bu olgu böyle işlemektedir. Bir bakıma bilgi bireye güven duygusu sağlamaktadır.

Alıcı ve satıcı piyasalarında da bu olgu aynı şekilde işlemektedir. Bilgi kavramı ilk olarak filozoflar tarafından ortaya atılmış olup daha sonraları farklı disiplinlere de konu olmuştur. Mesela iktisat bilimi bilgiyi mal olarak tanımlamakta ve bunun yani bilginin sahibine kazanç sağlayacağını öngörmektedir (Fidan,2013, s. 97).

Bilgi bilgiye sahip olan kişinin zihninde bir olgu olduğundan sadece ona özel zihinsel bir aktiviteyi işaret ederken enformasyon aktarılabilir ve sahibinin zihninden ayrılarak çeşitli şekillerde var olabilmektedir. Yani kodlanabilir ve aktarılabilir. Enformasyon bu yönüyle bilgiyi içinde barındırır ancak bilgi ise tam aksini işaret eder ve sahibine ait kalmaktadır. Enformasyon elde edilebilen, filtrelenebilen ve işlemde geçirilebilen verilerdir. Bilgi, deney, tecrübe, yorum veya fikrin bir araya gelmesi ile oluşan enformasyondur(Aktan ve Vural,2019, s. 1).

2.2. Bilgi Sosyolojisi

Bilgi sosyolojisi bilgi ile toplum arasındaki bağı açıklamaya çalışan işlevsel ilişkiler bilimidir (Başlar, 2010, s. 7). Bilgi ile toplum arasındaki ilişkiyi daha iyi anlayabilmesi açısından bilgi sosyolojisi büyük önem arz etmektedir.

Bilgi sosyolojisi: genel olarak bilgi ile toplumda var olan diğer olgular arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmaktadır. Bu sayede yapılan inceleme sonucunda sosyal gerçekliğin belirlenmesini sağlamaktadır. Sosyal gerçekliğin belirlenmesi için toplum ve diğer faktörler arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir yani bilgi sosyolojisi; sosyal yapıların ve sosyal süreçlerin birbirleriyle olan fonksiyonel-işlevsel ilişkilerinin de analizini yapmaktadır (Birkök, 1994, s. 15-16).

Kısacası bilgi sosyolojisi bilgi ile toplumda var olan diğer olgular arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmaktadır diğer taraftan da bilgi türleri ve toplumsal gruplar arasındaki ilişkileri açıklamayı amaçlamaktadır.

2.3. Enformasyon

Düzenlenmiş veri olarak tanımlanan enformasyon yalnızca ilgili kişi için anlam ifade etmekle birlikte bilginin düzenlemesi de başkaları tarafından yapılmaktadır. Veriden daha çok içerik sahibi olan enformasyon; görsel, sözlü ve yazılı mesajları ifade etmektedir. Enformasyonun aktarılabilmesi için bir gönderici ve alıcı olmalıdır, enformasyon ile alıcının fikir algı ve yargılarının değiştirilmesi hedeflenmektedir. Verinin katma değer eklenerek enformasyona dönüştürülmesi için şu zihinsel süreçlerden geçilmelidir (Uçar, 2007, s. 5-6):

- Bağlam: Verinin ne amaçla düzenlendiğini öğrenmek,
- Sınıflandırma: Analiz birimlerini ve verinin ana bileşenlerini öğrenmek,
- Hesaplama: Verileri istatistiksel olarak analiz etmek,
- Düzeltme: Verilerdeki hataları ayıklamak,
- Yoğunlaştırma: Veriyi özetleyerek daha kısa bir biçimde sunmak.

Enformasyon; uydu, elektronik posta (e-posta), telefon gibi alt yapıyı içeren ve fiziksel varlığa sahip bir şebeke (network) aracılığıyla transfer edilebildiği gibi biçimsel olmayan “soft” ağ şebekeleri aracılığıyla da aktarılabilir (Barutçugil, 2002, s. 57-58).

2.4. Bilgi Ve Enformasyon

Henüz bilgi ve enformasyon kavramları arasındaki anlam karmaşasının çözülememiş olması ve iki kavramın birbiriyle karıştırılmasının temel nedenini oluşturmaktadır. Literatürde bilgi kelimesinin karşılığının “knowledge”, enformasyon kelimesinin karşılığının ise “information” olarak kullanılmaktadır. Bu iki kavram çoğu zaman dilimize bilgi olarak çevrilmiştir. Bilgi, problemler üzerinde organize bir biçimde çalışarak süreç içerisinde elde edilen şeydir. Enformasyon (malumat) ise bireyin dâhil olmadığı bir süreçten geçerek ortaya çıkan içerisinde yönlendirme barındıran aktarımlardır. Bilgi sahibi olma süreci içerisinde, düşüncüyü ortaya çıkaran bizzat öznedir. Enformasyon olgusunda ise özne sürece dâhil değildir ve düşünceye maruz bırakıldır.

Bilgiyle problemler (meseleler) üzerine bir düşünce sistemi oluşturmak mümkün iken enformasyonla elde edilenler birbirinden ilgisiz ve ya birbiriyle tezat

olabilmektedirler. (Avcı, 2017, s. 1). Enformasyon bir etkinlik ya da süreci, bilgiye ona sahip olan kişinin zihnindeki bir durumu belirtmektedir. Enformasyon; veriler, gazeteler, dergiler ve devlet istatistik raporları gibi çeşitli araçlar yardımıyla veya özel araştırma ve inceleme için elde edilen bilgiden oluşmaktadır. Enformasyon sadece yaşamsal ihtiyaçlarımızın tatminine yöneliktir. Günlük gözlemlerimize dayanır ve tecrübeye bağlıdır. Metotlu ve deneysel bir kontrole tabi tutulmamıştır. Ayrıca enformasyon bilgiden farklı olarak öznesinden ayrılabilir, kodlanabilir ve saklanabilir. Bir yerden başka bir yere gönderilebilir, satılabilir. Enformasyon bilginin bir çeşididir ve içerisinde bilgiyi barındırmaktadır. Bilgi, bilen ile bilinen arasındaki ilişkiyi ifade ederken; enformasyon saklanabilir, aktarılabilir ve satılabilir.

Bilgi ve enformasyonu şöyle karşılaştırabiliriz (mrlcoban.blogspot.com, 2017);

- Bilgi elde edilmesi için bir araştırma süreci gereklidir fakat enformasyon için buna gerek yoktur; ihtiyacımız olmadan gelir.
- Bilgiyle tüm bir sürece enformasyonla ise sadece sonuca ulaşabiliriz.
- Bilgiyle düşünceler bildirilebilirken enformasyon yalnızca hükmü verir.
- Bilgi “neden” ve “niçin” sorularını sorarken, enformasyon “kim” ve “ne” sorularını cevaplamaktadır.
- Bilgi açık ve sade iken, enformasyon tam aksi bir şekilde çok fazla tekrar içermektedir.

Davenport ve Prusak göre bilgi üretmeye yönelik eylemler, insanlar tarafından yapılmaktadır. Enformasyon, verilerin aksine mesajlarda bulunmaktadır. Bilgi ise bireylerden ya da bilenler grubundan elde edilmektedir ve kitap, belge vb. gibi belirli biçimlere sahip basılı araçlar ile sohbetlerle, ustalık-çıraklık ilişkilerine kadar uzanan çeşitli kişisel araçlarla aktırılmaktadır (Davenport ve Prusak, 2001, s. 27-28).

2.5. Asimetrik Bilgi

18. yüzyıl itibariyle pek çok ekonomist asimetrik bilginin iktisadi ve finansal piyasalar açısından farkında olmuşlardır. Örnek olarak; Adam Smith, firmalar faiz oranlarını arttırdığında iyi borçluların piyasadandan çekildiklerini gözlemlemiştir. Borç veren taraflar risk oranlarını tam manasıyla kavrayabilselerdi, borçlu tarafa uygun bir prim

yükleyerek, sorunu ortadan kaldırabileceklerini saptamıştır (Fidan ,2011, s. 43).

Ancak bu iktisadi olgu diğerleri tarafından pek önemsenmemiştir. İşte bu yüzden asimetrik bilgi olgusu Akerlof'un çalışmasıyla önem kazanmıştır. George A. Akerlof'un 1970'te yayımladığı "The Market For Lemons: Quality, Uncertainty and Market Mechanism" adındaki makalesi asimetrik enformasyon literatürüyle alakalı yapılan en iyi çalışmalardan biridir (Alp ve Karakaş, 2008, s. 217).

Asimetrik bilgi piyasada bazı tarafların çok daha fazla bilgiye sahip olması, bir tarafın bilgi açısından daha üstün olması durumunu ifade etmektedir (Şimşek ve Karakaş, 2007, s. 21). Başka bir deyişle farklı ortamlar ve çevreler bilgi simetrisini engellemekte, bilgiye ulaşma olasılığı fazla olanlar ile az olanlar arasındaki simetri bozulmaktadır. Değişik piyasalar için farklı oranlarda olan bu simetri bozukluğu bir tarafın diğerine göre üstünlük elde etmesine neden olmaktadır.

Asimetrik bilgi olarak adlandırılan bu simetri bozukluğu aynı piyasa koşullarındaki yatırımcıların diğer tarafı yanıltarak ve güvenini suistimal ederek kendi lehlerine diğer yatırımcıların aleyhine kullanması durumunu ifade etmektedir. Asimetrik bilgi kavramının anlaşılması açısından şu konuya da değinmek gerekmektedir. Bilgi aidiyet belirtmedikçe herkese açık ve kullanılabilir. Fakat farklı ortamların yarattığı bilgi ve teknik tecrübe-becerilerle anlam kazanır bu açıdan bakıldığında ise bilgi baştan kusurlu ve asimetriktir. Ancak bu bilgi piyasa dengelerini bozacak kasıtlı değildir. Burada kastedilen esasında bilginin bir ortamın üstünlüğünü ifade etmesidir. Bilgi sahibine aittir ve ona bazı alanlarda üstünlük kazandırır, bu olgu hayatımızın her anında karşımıza çıkabilmektedir (Altunöz, 2013, s. 2). Bu konuda çalışma yapan Akerlof'da makalesinde ikinci el araba piyasasından bahsetmiş ve buna limon problemi adını vermiştir.

Akerlof'un makalesinde alıcı ve satıcılar arasında ki bilgi asimetrisinden bahsedilmiş ve kısaca şöyle aktarılmıştır. İkinci el otomobil piyasasından bahseden Akerlof bu piyasada satıcının potansiyel alıcıdan daha fazla bilgiye sahip olduğunu düşük kaliteli ve iyi kaliteli araçların olduğunu söylemiştir. İyi kalite araçlar daha yüksek ücrete satılmaktadır ancak potansiyel alıcının ödemek istediği ücret kaliteli aracın fiyatından düşüktür. Öte yandan kötü kalitede (limon) olan aracın satıcısı kendi arabası ortalama fiyatın altında olduğundan arabasını satmaya razı olacaktır. Potansiyel alıcının belirlediği ücret düşük kaliteli araç sahibini tatmin ederken, yüksek kaliteli

araç sahibini tatmin etmeyecek ve potansiyel alıcı düşük kalite aracı alacaktır. Tekrar etmek açısından piyasada var olan iyi kaliteli ve düşük kaliteli araçlar vardır, potansiyel alıcının ödemek istediği, kafasında belirlediği ortalama bir fiyat mevcuttur. İyi kalitede araç sahipleri ortalama fiyatın üzerinde bir fiyattan satış yapmak isteyeceklerdir. Ancak düşük kaliteli araç sahipleri ortalama fiyatın altında olan araçlarını potansiyel alıcıya ortalama fiyattan satmaya razı olacaktır. Ortalama fiyat üzerinde olan iyi kalite araç sahipleri piyasadan çekileceklerdir. Kısacası piyasadaki kötü kalitedeki araçlar tercih edildikçe iyi kaliteli araçlar piyasadan çekilecektir. Bu piyasada ahlaklı- vicdanlı olmayan satıcı, saf ve heyecanlı alıcı vardır. (Alp, 2010, s. 177-179). Şekil 2’de asimetrik bilgi ve limon problemi temsil edilmiştir.

Şekil 2. Asimetrik Bilgi Ve Limon Problemi

Kaynak: iktisatca.wordpress.com, 2016

Araba piyasasının yanı sıra ekonomi, sigorta ve daha pek çok alanda asimetrik bilgiye rastlamak mümkündür. Örneğin sigorta piyasasını ele alacak olursak sigortalayan ve sigortalanan arasında bir bilgi asimetrisi söz konusudur. Sigortalayan her zaman sigortalananın daha fazla bilgiye sahiptir ve ahlaki olmayan satıcı alıcıyı yanıltmaya ona yanlış bilgi vermeye meyillidir. Yapılan poliçelerde eksik bilgi verilerek saf ve heyecanlı alıcı yanıltılabilir. Bunun sonucu olarak istenmeyen şartlar kabul edilmiş ve sisteme girilmiş olunur. Alıcı ne kadar bilgili olursa olsun satıcının tecrübe ve bilgi derinliğine ulaşamamaktadır. Fakat diğer bir durumda ise sigortalananın kendi risk potansiyelini daha iyi bilmekte ve bu doğrultuda satıcıyı yanıltabilmektedir.

Esasında Akerlof’un da bahsettiği tam olarak budur kalitesi düşük araba satanlar arabaları hakkında her türlü bilgiye sahiptirler ve alıcıları verdikleri bilgilerle

yanılırlar. Örneğin arabasında hasar kaydı bulunan bir satıcı bunu alıcıdan gizleyebilmekte, arabasını kazasız olarak lanse edebilmektedir. Bu durumda alıcı fiyatı kaliteli araçlara göre daha uygun olan düşük kalite aracı almaya razı olabilecektir. Bu durum aslında Gresham yasasına da benzemektedir. Çünkü Gresham yasasına göre piyasada var olan kötü para iyi parayı kovmaktadır. Limon probleminde de bu durumdan bahsedilmektedir. Arabası hakkında daha fazla bilgiye sahip olan satıcı alıcıyı yanıltmaktadır, alıcı alacağı otomobilin kötü kalitede olduğunu yani limon olduğunu bilmemekte aslında iyi kalitede bir araç tercih ettiği yanılgısındadır. Sonuç olarak kötü kaliteli araçların piyasada bilinmeden de olsa tercih edilmesi, piyasadaki iyi araçların piyasadan çekilmesine neden olmaktadır (Altunöz, 2013, s. 4).

Ayrıca Akerlof sigorta konusunda da örnek vermektedir, altmış beş yaşın üzerinde ki kişilerin sağlık sigortası almadaki sıkıntılarından bahsetmekte ve fiyat artışına rağmen kendilerini sigorta ettiren kişilerin sigortaya ihtiyaç duyacaklarını söylemektedir. Kısacası başvuranların sağlık durumları düştükçe sigorta prim fiyatları yani sigorta fiyatları artmaktadır. Buna rağmen kişiler sigorta yaptırmaktadırlar. Bu durumda ise artan sigorta fiyatları neticesinde sağlığı daha iyi olan bireyler sigortalanmaktan vazgeçmekte yani piyasadan çekilmektedirler (Alp ve Karakaş, 2008, s. 219-220).

Akerlof'un teorisi, P. Krugman tarafından şu şekilde yorumlanmaktadır;

“ Bir kez işittikten sonra sanki onu eskiden beri biliyormuşsunuz gibi hissettiğiniz etkileyici şarkılar yazabilen bir halk müziği bestecisi olduğuna duymuştum. Aynı geleneğe sahip iktisatçılarda bulunmaktadır. Bunlar, çok temel ve aynı zamanda çok basit, bir kez duyduğunuzda onları anlamadığımızı inanmamızın zor olduğu fikirleri sahiplenmeyi başarabilirler. George A. Akerlof bu yeteneğe sahiptir” (Krugman, 2002, s. 210).

Asimetrik bilgi teorisine bir başka bakış açısını da Joseph Stiglitz getirmiştir. Stiglitz, Screening adlı çalışmasıyla sigorta piyasasını ele almıştır. Sigorta şirketleri potansiyel sigorta müşterileriyle ilgili tam bilgiye sahip olmayacak ve oluşan asimetrik bilgi nedeniyle az risk taşıyan ve çok risk taşıyan müşterilere aynı fiyat üzerinden prim ödettilerecektir. Bunun sonucunda risk oranı yüksek olan sigortalı daha çok kaza yapacak ve sigorta zararını karşılayacak; ancak risk oranı düşük olan sigortalı daha az kaza yapacaktır. Sonuç olarak bir süre sonra fazla ödeme yapan az riske sahip sigortalı sigortadan çıkacak ve böylece iyi müşteri piyasadan kovulmuş olacaktır. Asimetrik bilginin sadece bu piyasalarla sınırlı kalmayıp, mortgage piyasası, kredi piyasası, sağlık hizmetleri piyasası vb. piyasalarda da mevcut varlığını sürdürmektedir (Koç,

2009, s. 120-121).

Asimetrik bilgi hayatımızın her alanında var olan bir kavramdır. Sigortacılık açısından düşündüğümüz zaman yukarıda da açıkladığımız üzere sigortalanan isteyen birey kendi araba sürüş şekli hakkında daha fazla bilgiye sahiptir ve bunu sigortacıdan saklayabilmektedir. Böyle olduğu zaman sigortalanan ve sigortacı arasında asimetrik bilgiden kaynaklanan bir problem ortaya çıkmaktadır ve riski düşük olan iyi müşteriler piyasadan çekilmektedirler. Aşağıda konunun literatür taramasına yer verilmiştir.

Akerlof (1970) “The Market For Lemons: Quality, Uncertainty and Market Mechanism” adlı makalesiyle literatüre girmiş olan asimetrik bilgi olgusu önceki bölümde de bahsetmiş olduğumuz üzere, ikinci el otomobil piyasalarındaki düşük kalite ve yüksek kalite araçlardan bahsetmektedir. Piyasada var olan iyi kalite ve düşük kalite araçlar vardır, potansiyel bir alıcı araç hakkında satıcısı kadar bilgi sahibi değildir ve kafasında vermek istediği ortalama bir ücret mevcuttur. İyi kalite araç sahipleri düşük kalite araç sahiplerine nispeten daha yüksek ücret istemektedir. Ancak araçların kaliteleriyle ilgili pek fazla bilgi sahibi olmayan potansiyel alıcı aklındaki ortalama fiyata uygun olarak düşük kalitede araçları almakta ve bu durumda düşük kalite araç sahibi aracının ederinden daha yüksek para kazanmakta ve iyi kalite araç sahipleri zamanla piyasadan çekilmektedirler. Bilgi eksikliğinden yani bilgi asimetrisinden kaynaklanan bir durum ortaya çıkmaktadır. Alıcı ve satıcı arasındaki bilgi simetrisinin bozulması sonucu olarak ortaya çıkan asimetrik bilgi kaynaklı diğer sonuçlarda ortaya çıkabilmektedir. Bu konudan daha sonraki başlıklarda bahsedilecektir. Kısacası piyasada iki tür otomobil vardır iyi kalitede ki araçlar ve limon (kötü kalite araç) otomobiller vardır. Potansiyel alıcı iki araç arasında ki farkı anlayamamakta ve fiyatı daha düşük olan limon otomobili satın almakta ve böylece piyasadan iyi kalite otomobiller kovulmaktadır. Bir başka deyişle çekilmektedirler.

Michael Spence (1973) “Job Market Signaling” adlı makalesi iktisat bilimine en önemli katkılarından biridir. Bu çalışması sayesinde Akerlof ve Stiglitz ile Nobel Ödülü kazanmışlardır.

İş Piyasasında İşaret Teorisi asimetrik bilginin var olduğu ortamlarda işlemekte ve kişinin dışarıdan gözlemlenemeyecek özelliklerini diğer kişilere göstermeye çalışması teoridir. Asimetrik bilginin var olduğu ortamlarda kişinin özelliklerini karşı

tarafa aktarabileceğinin imkân dâhilinde olduğundan ve böylece olumsuz seçimin ortadan kaldırılacağından söz etmektedir (Koç, 2009, s. 117-119).

Yetenekli işçiler daha yüksek ücret sahibi olacaklarından tüm işçiler yetenekli görünmek istemektedirler. Bu durumda işveren çalışanların sözüne değil eğitim durumlarına bakmaktadır. Ancak bu durumda eğitim düzeyinin üretkenlik yani verim konusunda işçiye bir şey kazandırması gerekmemektedir. Sinyal mekanizmasının işleme için eğitim zor ve maliyetli olsa dahi yetenekli işçi için maliyetin daha az olduğu bilinmektedir. Eğer işçilerin hepsi eğitilmiş ise aralarından en fazla eğitim alan seçilmektedir. Yani bir işçi aldığı eğitim sayesinde işverene sinyal göndermektedir ve eğitim düzeyi yükseldikçe tercih edilme ihtimali ve alacağı ücretin fazla olması ihtimalinin arttığını söylemektedir (Koç, 2009, s. 117-119).

Bireysel piyasa katılımcıları tarafından önemli bir uyum biçimi belirlenmiştir; burada daha iyi bilgilendirilmiş olan bilgililer; bilgiyi, kötü bilgilendirilmiş olanlara güvenilir bir şekilde aktararak piyasa çıktılarını iyileştirme çabasında masraflı önlemler almışlardır. Spence, böyle bir sinyalin gerçekte ne zaman işe yarayacağını göstermiştir. Kendi araştırması, iş piyasalarında üretkenlik sinyali olarak eğitimi vurgularken, sonraki araştırmalar örneğin, firmaların kârlılıklarını borsadaki aracılara sinyal vermek için kar paylarını nasıl kullanabileceğini, başka birçok uygulamayı da önermektedir (<https://www.nobelprize.org>, 2001).

Stiglitz “Tarama Eğitim ve Gelir Dağılımı Teorisi” ile potansiyel çalışanların verimliliklerini arttırmak için ve ya başka kabiliyetlerini yansıtan kategorilere ayırmak ve bunun işveren tarafından kullanılıp kullanılmayacağını araştırmaktadır (Stiglitz, 1975, s. 283-300). Ayrıca Stiglitz’in araştırması asimetrik bilgilerle pazardaki konumlarını iyi konuma getirmek isteyen iyi bilgilendirilmiş yani çok bilgi sahibi satıcılar ve az bilgilendirilmiş alıcılar üzerine yoğunlaşmaktadır. Tarama ve kişisel seçim yoluyla bilgi toplanabileceğini bulmuştur. Bu noktayı bilgisiz sigorta şirketlerinin kendileri hakkında daha fazla bilgiye sahip olan alıcıların bireysel risk durumları hakkında, bilgi sahibi olmadığı sigorta piyasası üzerine yaptığı çalışmalarıyla gösterilmiştir. Analiz poliçe sahiplerine bilgileri ifşa etmeleri için teşvikler sunarak, sigorta şirketlerinin bunları farklı risk sınıflarına ayırabildiklerini göstermektedir. Tarama sürecinin kullanılması, şirketlerin daha düşük indirimler için daha düşük primlerin değiştirilebileceği bir dizi politika sözleşmesi düzenlemesine

olanak sağlamaktadır (www.britannica.com, 2019).

Varian (1978) Akerlof'un modelinde bazı değişiklikler yaparak, alıcı ve satıcı arasındaki bilgi simetrisi bozukluğunun önemli sonuçları olacağını söylemiştir. Buradan hareketle Varian iki tür problemden bahsetmektedir; bunlar ters seçim ve ahlaki tehlikedir. Kısaca bahsedecek olursak, ters seçim sözleşme imzalanmadan evvel ortaya çıkan bir asimetrik bilgi sorunudur ve sözleşmeye taraf olanlardan birinin bilgiyi saklamasından karşısındaki alıcı ya da satıcıya söylememesinden kaynaklanmaktadır. Ahlaki tehlike ise sözleşmenin yapılması sürecinden sonra ortaya çıkan ve bilginin saklanmasından kaynaklı olarak ortaya çıkan asimetrik bilgi sorunudur. Bilginin saklanması sonucu borç veren taraf, alan tarafı çeşitli sebeplerden kaynaklı gözlemleyememekte ve ahlaki tehlike sorunu ortaya çıkmaktadır. Bunlara ek olarak temsilcilik sorununu da ekleyebiliriz. Sözleşme taraflarından biri işlerini yürütmesi için bir temsilci tuttuğunda, temsilci tarafından yapılan faaliyetleri tam gözlemleyemediği ya da kontrol etmenin maliyetli olduğu durumlarda ortaya çıkan asimetrik bilgi sorununu ifade etmektedir (Varian, 1978, s. 106).

2.5.1. Ters Seçim

Ters seçim asimetrik bilgi yani bilgi eksikliğinden kaynaklanan ve sözleşme yapılmadan önce ortaya çıkan bir problemdir. Alıcı ile satıcı arasında sözleşmenin imza edilmesinden evvel ortaya çıkan bir problemdir ve farklı niteliklere sahip malların asimetrik bilginin varlığından kaynaklı olarak tek fiyattan satılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Ters seçim dolayısıyla piyasada çok fazla sayıda düşük kaliteli mal satılırken çok daha az miktarlarda kaliteli mal satılabilmektedir. Bu olguya sigortacılık açısından bakacak olursak satıcı olan sigorta şirketleri yoğun olarak risk potansiyeli düşük insanları sigortalamak istemektedirler.

Ancak durum tam aksini bize göstermektedir, sigortalanmayı tercih edenler genel olarak risk potansiyeli yüksek olan insanlar yani alıcılardır. Sigorta primlerinin artması durumunda da aynı şey söz konusudur. Risk potansiyeli yüksek olan alıcılar yine de sigortalanmak isteyecek fakat risk potansiyeli düşük olan alıcılar sigortalanmaktan kaçınacaklardır bu da ters seçim olgusunun varlığını göstermektedir. Risk potansiyeli yüksek olan alıcılar borçlanmaya daha istekli olan kişilerdir. Bu durumda potansiyeli yüksek olan kişiler kredi durumu en kötü olan alıcılardır. Bu

durumda asıl dikkat çeken ise risk potansiyeli yüksek olan alıcılara kredi verilirken risk potansiyeli düşük alıcılara ise kredi verilmemektedir kredi verenler risk potansiyeli yüksek olan alıcıların borçlarını ödememe ihtimali biliyor olmaları ters seçim en güzel örneklerdendir (Altunöz, 2013, s. 5).

2.5.2. Ahlaki Tehlike

Ahlaki tehlike asimetrik bilginin sonuçlarından biridir. Ters seçimin tam aksi bir şekilde sözleşme imzalandıktan sonra ortaya çıkmaktadır. Gizli eylem sonucu meydana gelen asimetrik bilgi sorunudur. Burada sözleşme tarafları malın/hizmetin işlevselliği yönünde farklı bilgilere sahiptirler. Bu kavramı bir örnekle açıklayacak olursak sigara kullanan bir kişi sigortalanmak üzere satıcıya gider ancak orada sorulan sorulara yanıltıcı yanlış cevaplar vererek satıcıya risk aldırır. Daha da açık olması açısından sigara kullanan alıcı bunu kendisi bilmektedir ancak satıcının bu bilgiye sahip olması tamamen alıcının vicdan ve ahlakına bağlıdır. Sigortalanırken tam olarak bilgi simetrisini bozmadan cevaplar vermesi ve yanıltmaması durumunda daha çok para ödeyeceğini ve yüksek risk potansiyeline sahip olduğunun bilincinde olan alıcı bazı bilgilerini satıcıyla paylaşmayarak alıcı ve satıcı arasında asimetrik bilgiye neden olabilmektedir. Bu olgu sadece alıcı açısından geçerli olmamakla birlikte aynı şekilde satıcıda poliçe ve fiyat hakkında yanıltıcı bilgiler vererek alıcıyı yanlış yönlendirmiş ve sisteme dâhil etmiş olabilmektedir (Alp ve Karakaş, 2008, s. 220).

Ahlaki tehlike her alanda karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar riskleri arttıkça sigortalanmaya meyillidir yapılan sigorta poliçesinden dolayı örneğin evini sigortalamış olan bir birey yangın alarımını daha az kontrol edecek ya da sağlık sigortası olan bir birey yeme-içmesine daha az dikkat edecektir. Çünkü kendini güvende hissedecek ve bir şey olması halinde sigorta gerekli olan işlemleri onun için yapacaktır. Bu açıdan sigortalananın gerçekçi bilgiler vermesi çok önemlidir. Krugman ahlaki tehlike olgusunu: “Ekonomide Ahlaki Tehlike bir tarafın ne kadar risk alacağı ile ilgili bir karar alması, bu konunun tamamen dışında ama aynı gemide olan diğer tarafın da alınan bu kararın işlerin kötü gitme durumunda sonuçlarına katlanması” olarak açıklamaktadır (Polat ve Merdan, 2018, s. 143).

Ahlaki Tehlike, sigortacılıkta özellikle sağlık sigortasının maliyetini düşüren bir kavram olarak nitelendirilmektedir. Ahlaki tehlikeyle alakalı pek çok çalışma

sigorta sistemlerini içerisinde barındırıyor olsa da, sözü geçen kavram sağlık hizmeti, bankacılık, ticari sözleşmeler, tarım ve diğer branşları da içerisinde bulunduran geniş kapsamlı bir kavramı ifade etmektedir. Ahlaki tehlikenin temel özellikleri ise şu şekildedir (Polat ve Merdan, 2018, s. 143);

- Gizli bir eylemin var olması,
- Şahısların eylem ve ya ihmalleri sebebiyle, eylemlerini gizlemeleri ve kötü sonuçların artması.

2.5.3. Temsilcilik Sorunu

Temsilcilik sorunu bireylerin bazı ekonomik işlem ve faaliyetleri kendisi adına yapması için bazı kişilere (temsilcilere) yetki vermesi, verdiği yetki sonucunda verilen yetkinin sonuçlarını kontrol edememesi durumunda ortaya çıkan bir asimetrik bilgi sorununu ifade etmektedir. Temsilcilik ilişkisi iki yönlüdür yani bu ilişkide iki taraf mevcuttur. Taraflardan biri temsilcilik yetkisini kendi adına işlemleri yapması için karşı tarafa veren işveren, diğer taraf ise temsilcilik yetkisini alarak ekonomik işlemleri yerine getiren taraf yani temsilcidir. Temsilcilik ilişkisinde pek çok sebepten kaynaklı sorunlar çıkabilmektedir. Ancak bunlardan belki de en bilineni temsilcinin kendi çıkarlarını maksimize etmek adına verdiği kararların temsil olunan kişi yani patronun çıkarlarıyla ters düşmesi durumudur. Bu olguyu bir örnekle açıklamamız gerekirse; bir iş yeri sahibi işlerinin büyümesi nedeniyle kendisine belirli karar alma yetkileri verdiği bir müdürü işe alıyor. Ekonomik ilişkilerde diğer tarafla görüşmeler yapan müdür bunları patronuna aktarmıyor ve bazı bilgileri ondan saklıyor. Bu bilgiler patron tarafından bilinmemekte ve bunun sonu olarak bilgiler saklı kalmaktadır. Patron aracı ile temsilci arasındaki bilgi akışını tam olarak izleyememekte ve bunun sonucunda bilgi simetrisi bozulmaktadır. Ve temsilcilik sorunu asimetrik bilgi kaynaklı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Şenyüz, 2008, s. 74-75).

2.5.4. Dezenformasyon

Dilimize “bilgi çarpıtma” olarak girebilecek olan bu konu temelde asimetrik bilgidен kaynaklanan bir sorundur ve genellikle haber alanında karşımıza çıkmakta olup medya alanında var olan asimetrik bilgi sorununu açıklamaya çalışan bir

kavramdır. Dezenformasyon kavramı yanlış bilgi kavramı ile birbirine karıştırılan bir kavramdır. Yanlış bilgi hatalı-doğru olmayan bilgi anlamındadır. Dezenformasyon ile yanlış bilgi arasındaki fark kısıtlı ve amaçlı olmamasıdır (Başlar, 2010, s. 27-28).

Fetzer yanlış bilgilendirme ve dezenformasyon arasındaki farkı “Disinformation: The Use of False Information” makalesinde şu şekilde açıklamaktadır: kaynakların kişisel, dini veya ideolojik amaçlarını tanıtmak amacıyla bir kitleyi yanlış yönlendirmek, aldatmak veya karıştırmak için kasıtlı olarak çaba gösterebileceği politik, editoryal ve reklamcılık bağlamlarında özellikle önemlidir. Fark bir gündeme sahip olmaktan ibarettir. Bu nedenle yalan söylemeye benzemektedir, çünkü “yalanlar” yanlış, yanlış olduğu bilinen ve yanıltmak, aldatmak veya karıştırmak niyetiyle iddia edilen iddialardır. Fetzer, dezenformasyonu belli bir tutumda olan ve amaçlı bir yanlış bilgi sorunu olarak tanımlamaktadır (Fetzer, 2004, s. 231-240).

Bu olguyu medya ve siyasetçilerle bağdaştırabiliriz öyle ki daha fazla bilgiye sahip olan taraf karşı tarafı yanına çekmeye aldatmaya ve dezenformasyon (bilgi çarpıtma) sayesinde kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadır. Dezenformasyon kavramı da bu olguyu açıklamakta ve bir tarafın daha fazla bilgiye sahip olarak bunu karşı tarafı etkilemek için kullanması dolayısıyla asimetrik bilgi sorunu olarak kabul edilebilmektedir (Başlar, 2010, s. 27-28).

2.6. Bilgi Birikimliliği

İnsanoğlunun var olduğu en eski çağlardan beri bilgi hayatın her alanında varlığını korumaktadır. İnsanoğlu hayatını kolaylaştırmak, iletişim kurabilmek için her zaman bilgiye ihtiyaç duymuştur. Ancak günümüzde bilginin hızlı akışı yani dolaşımı insanın kendi bilgisine yabancılaşma sorununu ortaya çıkarmaya başlamıştır. Önceleri kişisel olan bilgi günümüzde toplumsal bir olgu haline gelmiştir (Başlar, 2010, s. 30-31).

Bilgi üretildikten sonra öznesinden ayrılıp farklı kişiler tarafından kullanılmaya başlamıştır bu da bilginin bağımsızlaşmasını sağlamaktadır. Bilginin bu şekilde bağımsızlaşması bazı insanların elinde toplanmasına neden olabilmekte ve bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilginin öznesinden bağımsızlaşarak

başkaları tarafından kullanılmasına bilginin birikimliliği denilmektedir. Kişiler eşit bir şekilde bilgi kazanma şansına sahip olmadığından, bazı kesimler daha fazla bilgi depolayabilir ve bu kişiler arası bilgi asimetrisine sebebiyet verebilmektedir. Yani bilgiye ulaşma, bilgi edinme avantajına sahip olanlar ile bilgiye erişme, bilgiyi kazanma avantajına sahip olmayanlara göre avantaj sağlamakta bilgi simetrisi böylece bozulmaktadır (Başlar, 2010, s. 30).

Bilginin daha güçlü olan kesimde toplanması bilgi sahibi olma konusunda toplumun, bu kesime bağlı olması sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bilgiyi elinde bulunduran güçlü kesim toplumu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme avantajına sahip olabilmektedir.

Genel olarak toplumda bilgi asimetrisinin bulunması kişinin kendi bilgisine yabancılaşma sorununu da ortaya çıkarmakta ve toplum güçlü kesimlerce yanlış yönlendirilebilmektedir.

2.7. Asimetrik Bilgi Örnekleri

Akerlof'un "limon teorisi" alıcı ve satıcıların olduğu bütün pazarlarda uygulanabilmektedir. Hasta bir birey sağlık sigortası yaptırmaya meyillidir ve yüksek primleri ödemeye istekli olabilmektedir. Bu duruma karşılık sigorta şirketleri ters seçimden kaçınmak adına primlerini buna göre düzenler ve daha yüksek prim oranları belirleme yoluna gitmektedirler. Buna karşılık sağlıklı olan birey yüksek sigorta primleri karşısında sigortalanmaktan çekinmektedir (www.4sighthealth.com, 2015).

Şekil 3. Sağlık Sigortası Satın Alan Bireylerin Risk Ve Hasar Durumları

Kaynak: sigortastrateji.com, 2018

Şekil 3'ten de görüldüğü gibi en soldaki grup risk ve hasar potansiyeli yüksek olan kişileri, en sağdaki kısım ise risk ve hasar potansiyeli düşük olan kişileri temsil etmektedir. Az sağlıklı kişiler yüksek primlere karşı sigortalı olmakta ve çok sağlıklı bireyler yüksek sigorta primlerinden kaçınarak piyasadan çekilmekte yani kovulmaktadırlar.

Hayat sigortalarındaki asimetric bilgi de sağlık sigortasına benzemektedir. Burada ki asıl olgu ise "ortalama yaştan fiyatlandırma" olgusudur. Kredi bağlantılı sigortalar ülkemizde ortalama yaştan fiyatlandırılmaktadır. Yani primler sigortalının yaşına göre değil içinde buldukları ortalama yaş grubuna göre yapılmaktadır. Sigorta şirketleri bu durumda bildikleri yaş bilgisini kullanmamakta ve bilgi asimetrisine sebebiyet vermektedirler.

Ortalama yaştan fiyatlandırma yapılması sebebiyle primler daha yaşlı olan bireyler için düşük olacakken, daha genç bireyler için daha yüksek konuma gelecektir. Bunun sonucu olaraksa genç bireyler sigortalanmaktan kaçınacaklardır. Böylece sigorta şirketlerinin müşteri profili yaşlılardan oluşacaktır.

Asimetric bilgi problemi hayatımızın her alanında karşımıza çıkan bir problem olmakla birlikte saydığımız alanlar dışında pek çok alanda da kendini göstermektedir. Bu alanlardan bazıları ise şunlardır;

- **Siyaset:** Siyaset alanında da asimetric bilgiye rastlayabilmekteyiz. İç siyaset ve dış siyaset açısından değerlendirdiğimiz zaman şöyle diyebiliriz ki her zaman bilgiyi elinde bulunduran taraf diğer taraf üzerinde üstünlük elde etmektedir (Başlar, 2010, s. 38).

- **Medya:** Medya alanında asimetric bilginin varlığına daha çok şahit olmaktadır. Toplumun siyaset, ekonomi, gündem konularında bilgi edinme kaynağı olan medya esasında bilgiyi elinde tutan toplumu yönlendirebilecek güçte olan bir kurumdur ve bilgiyi dağıtan konumunda olması üstünlüğünü açıkça ifade etmektedir. İstedığı şekilde toplumu yönlendirebilir ve toplumun bilgi düzeyini denetleyebilir (Başlar, 2010, s. 43-46).

- **Reklamcılık:** Bu alanda asimetric bilgiye en fazla rastladığımız alanlardan biri çünkü yapılan reklamlar halkı yönlendirmektedir. Bilgiyi elinde bulunduran şirketler, daha az bilgi sahibi olan halkı kendi ürünlerini satabilmek

amacıyla yönlendirebilmektedir (Başlar, 2010, s. 41-42).

- Sağlık: Sağlık alanında var olan asimetric bilgi konusundan geçtiğimiz bölümlerde de bahsetmiştik. Burada şunu diyebiliriz doktor, hastaya göre daha üstün bir konumdadır çünkü daha fazla bilgiye sahiptir. Hasta doktorun yönlendirmelerine uymak mecburiyetindedir (Başlar, 2010, s. 32).

Esasında şunu diyebiliriz ki alıcı ve satıcıların bulunduğu bütün ortamlarda asimetric bilgiden söz edebiliriz. Genelde satıcıların üstün olduğu bu ortam hayatımızın her alanında rastladığımız bir yapıya sahiptir. En basitinden bir örnek vermemiz gerekirse sakız alırken bile yapılan reklamların etkisinde kalmakta ve en fazla reklamı çıkan sakız markasını tercih etmekteyiz. Ya da elektronik bir eşya alırken en çok adını duyduğumuz markaları tercih etmekte ve alış verişimizi böyle devam ettirmekteyiz. Hayatımızın her alanında karşımıza çıkan asimetric bilgi olgusu tercihlerimizi farklı kanallar ve bilgi bakımından üstün satıcılar aracılığı ile seçimlerimizi yönlendirmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASİMETRİK BİLGİNİN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDEN AYRILMAYA ETKİSİNE YÖNELİK BİR ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde asimetrik bilgi durumunun bireysel emeklilik sistemi (BES) üzerinde etkisinin belirlenmesine yönelik anket çalışmasının sonuçları ve değerlendirmeler yer almıştır. BES'den ayrılma üzerindeki risk faktörlerinin belirlenmesinde Lojistik regresyon analizi uygulanmış, ayrıca anket sorularına yönelik yüzde dağılım ve grup farklılıkları ile bazı değişkenlerin ilişki analizleri ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Sigortacılık sektöründe son yıllarda önemli bir yer edinen Bireysel Emeklilik Sistemi aynı zamanda sektöre yeni bir ivme kazandırmıştır. BES, sigortacılık sektörüne yeni bir soluk ve canlılık da katarak piyasaların hareketlenmesini ve iş hacminin büyümesini sağlamıştır. Gelişmekte olan BES'e tüketicilerin bakış açısını tam olarak anlamak ve sistemin aksayan yanlarını belirleyerek sistemi düzeltecek çalışmaların yapılması gerekmektedir. Araştırma büyük çaplı olmasa da BES'e dâhil ve sistemden ayrılmış olan tüketicilerin asimetrik bilgi olgusundan etkilenip/ etkilenmediği araştırılmıştır.

Yapılan araştırmada tüketicilere BES'de asimetrik bilgi olgusunun var olup olmadığı sorulmuş ve alınan cevaplar doğrultusunda sistemden ayrılmalarının sebepleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Asimetrik Bilgi, alıcı ve satıcı arasında ki bilgi simetrisinin bozulmasından kaynaklanan bir problemi ifade etmektedir. Diğer bir deyişle bir tarafın (alıcı ya da satıcı) diğer tarafa göre bilgi konusunda daha üstün olmasını ifade etmekte olan bir kavramdır. Çalışmanın konusunu oluşturan BES'de asimetrik bilgi araştırmamız ile BES'e dâhil olan ve daha sonra sistemden ayrılma kararı alan bireylerin bu kararı almalarında etkili olan faktörün ne kadar asimetrik bilgi olgusuna dayandığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu çalışma ile belirlenecek olgular doğrultusunda ileriki süreçte sistem üzerinde gerekli düzenlemelerin yapılması ve bireysel emeklilik sisteminin tüketiciye tam ve doğru anlatılması bu şekilde de sisteme güven ve katılımın artması açısından önemlilik arz etmektedir.

3.3. Araştırmanın Modeli Ve Hipotezleri

Araştırmanın ana hipotezi asimetrik bilgi durumunun BES'den ayrılma üzerinde anlamlı ilişkili olduğu yönüyledir. Ayrıca ankette yer alan katılımcılara yönelik, genel bilgilerden bazı gruplar oluşturularak BES'e dâhil olma açısından anlamlı farklılık olduğu ve anlamlı ilişkiler olduğu görüşü alt hipotez olarak araştırılmıştır. Çalışmada geliştirilen hipotezler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Araştırmanın Hipotezleri

H	Hipotez
H₁ Ana Hipotez	Asimetrik bilgi varlığı ile BES'e dâhil olma durumu istatistik anlamlı ilişkilidir.
H₂ Alt Hipotez	BES'e dâhil olma durumu açısından cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve asimetrik bilgi durumu için anlamlı farklılık vardır.
H₃ Alt Hipotez	BES'e dâhil olma durumu ile cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi arasında istatistik anlamlı ilişki vardır.

3.4. Örneklem Seçimi

Çalışmada İstanbul'da farklı hizmet sektörlerinde çalışan, BES içinde yer alan ve belli bir süreden sonra BES'den ayrılan bireyler örnekleme oluşturmaktadır. Sisteme dâhil olmayan kişiler örneklem dışında bırakılmıştır. Çalışmaya katılan ve örneklemin içerisinde yer alan kişilerin meslek bazında dağılımı ise şu şekildedir; satış ve pazarlama sektörüne mensup 66 kişi, inşaat sektörüne mensup 13 inşaat mühendisi, sağlık sektörüne mensup olan 34 diş hekimi ve 10 psikiyatrist, çeşitli sektörlerde mensup olan 10 tekniker, 87 işçi, 21 yönetici, 15 memur, finans sektörüne mensup 4 bankacı ve 4 sigortacı ile eğitim sektörüne mensup olan 86 öğretmen çalışmamıza katılmıştır.

Anketler, 01.11.2019-25.11.2019 tarihleri arasında mail yoluyla ve yüz yüze uygulanmış ve toplamda 377 adet anket tamamlanmıştır. Verilerin giriş aşamasında bazı katılımcıların soruların birçoğunu cevaplamaması nedeniyle bu anketler analize dâhil edilmeyerek toplamda 350 anket uygulamada kullanılmıştır.

İşgücü Piyasası Araştırma Raporu'na (2017) göre İstanbul ilinde 20+ istihdamlı işyerleri için toplam çalışan sayısı 2 milyon 78 bin 416 kişi olarak ana kütle sayısı

belirtmiştir (Demir ve Ayar, 2017, s. 26). Ana kütle sayısı 2.078.416 kişi olduğu için çekilecek örnek sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından geliştirilen tabloda 0.05 örnekleme hatası için p=0.80 ve q=0.20 için 246 kişi olarak belirlenmiştir (kümülatif olarak hizmet sektörü çalışan sayısı tablonun son satırında yer almaktadır) (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Tablo 5'te örneklem büyüklükleri tablosu verilmiştir.

Tablo 5. Örneklem Büyüklükleri Tablosu

Anakütle büyüklüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			±0.05 örnekleme hatası (d)			±0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s. 50)

Geliştirilen bu tablo hedef kitledeki birey sayısı biliniyorsa;

$$n = N t^2 pq / d^2 (N-1) + t^2 pq$$

formülünden araştırmacılara kolaylık olması açısından hesaplanmıştır.

Formüllerde;

N : Hedef kitledeki birey sayısı

n : Örneklem alınacak birey sayısı

p : İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

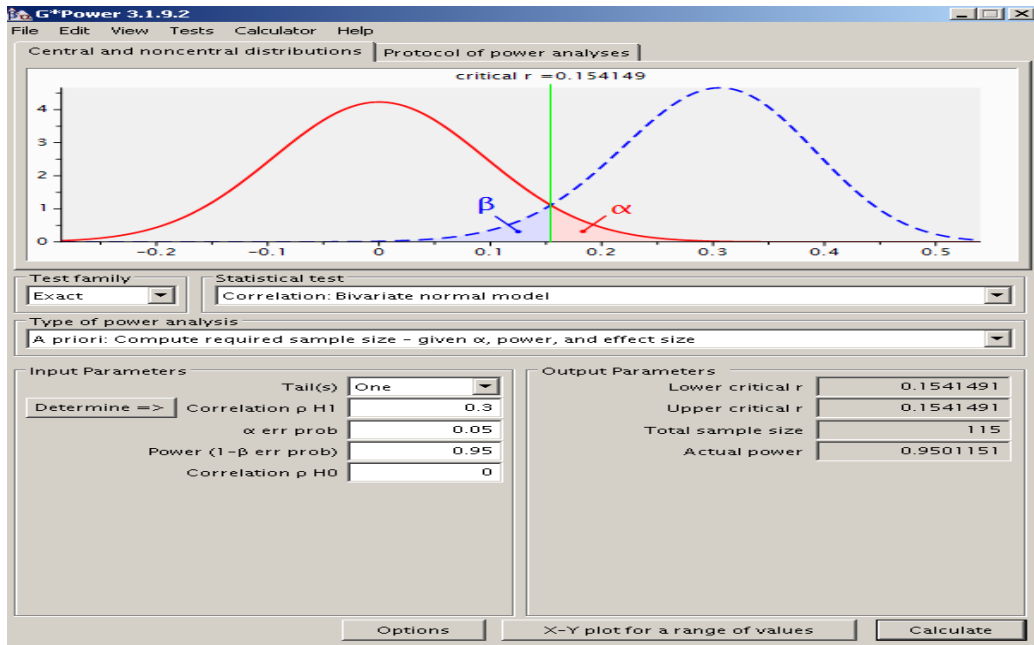
q : İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer (0.05 için 1.96)

d : Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır ve literatürde 0.05 alınır.

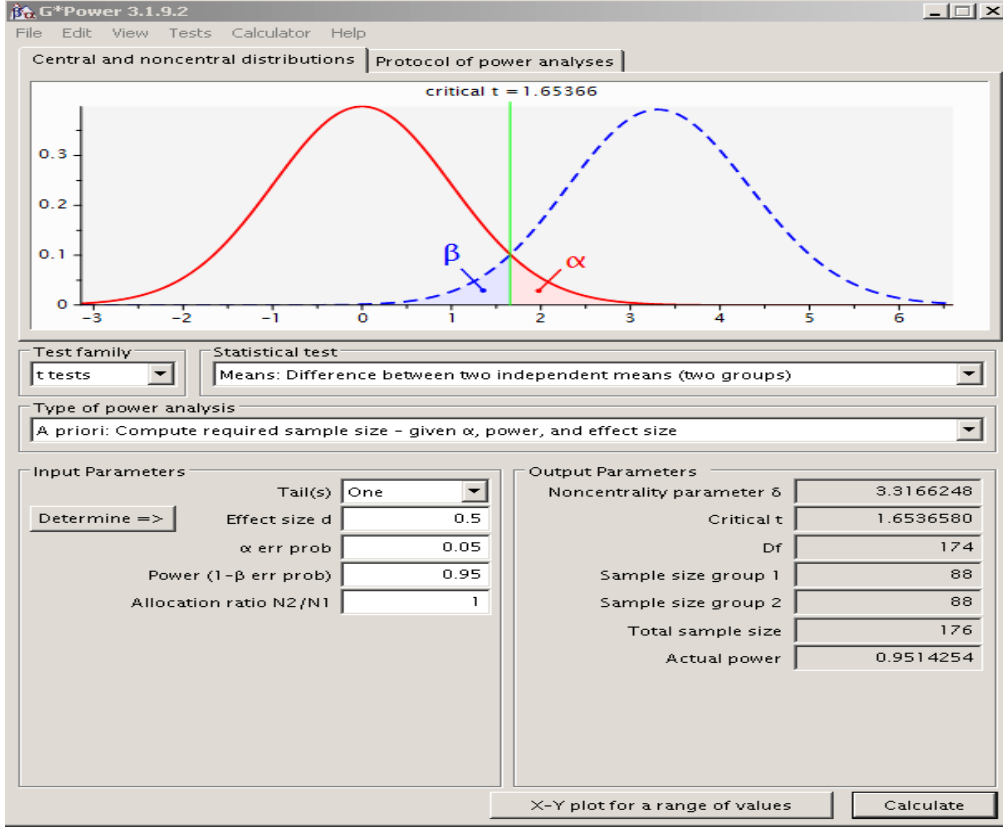
Son yıllarda örneklem hacminin belirlenmesinde yukarıdaki gibi klasik formüller yerine, “yapılacak olan analiz için en az kaç örneklem gerekli” olduğunu belirten Güç analizi kullanılmaktadır. Kısaca, güç analizi (power analysis) yapılacak her analiz çeşidi için en az kaç örneklem gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada hem grup farklılığı hem de ilişki analizi yapılacaktır. Ankete katılmayı kabul eden şirket sayısının robust (sağlam) sonuçlar üretebilme yeteneğinin varlığı için Güç (power) analiz G*POWER 3.1 sürümü ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmalarda, istatistiksel gücün $1-\beta=0.95$ olmasının yeterli olduğunu (Cohen, 1988) ve (Prajapati, Dunne, ve Armstrong, 2010) çalışmalarında belirtmiş, korelasyonlar ve grup farklılığı hesaplanacağı belirtilerek sonuçlar elde edilmiştir. İstatistik anlamlılık $\alpha=0.05$ alınmıştır.

Şekil 4. Korelasyon Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı

Şekil 4'te güç analizi sonucunda en az 115 örneklem ile çalışılması durumunda çalışmanın geçerliliği belirlenmiştir. Bu çalışmada 350 örneklem kullanılmış, yapılacak analizlerin güvenilir olacağı ortaya konulmuştur.

Şekil 5. Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı

Şekil 5'te güç analizi sonucunda grup farklılığı analizlerinde en az 176 örneklem ile çalışılması durumunda çalışmanın geçerliliği belirlenmiştir. Bu çalışmada 350 örneklem kullanılmış, yapılacak analizlerin güvenilir olacağı ortaya konulmuştur.

3.5. Varsayımlar Ve Kısıtlar

Çalışmaya katılan kişilerin ölçekte bulunan sorulara cevap verirken gerçek duygularını ve düşüncelerini ifade ettikleri kabul edilmiştir. Katılımcıların ankete isteyerek yanıt verdikleri ve anketi doğru ve eksiksiz bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmiştir. Katılımcıların, sorulara yanıt verirken kelimeleri gerçek manası ile anladıkları kabul edilmiştir. Meydana gelebilecek kavramsal yanılgılar göz ardı edilmiştir.

Anketteki örneklem sayısının artırılmasında birtakım güçlükler meydana gelmiş, çalışanlar yoğun olduklarını belirterek katılım göstermeyeceğini ifade etmiştir. Ankete katılıma olumlu bakmamaları önemli bir kısıt olarak söylenebilir. Diğer bir kısıt ise, anketin uygulandığı tarihler arasında izinli olan ve şirkette bulunmayan kişiler örneklem dışında kalmıştır.

3.6. VERİ TOPLAMA ARACI

Yapılan anket çalışması “deneysel olmayan nicel araştırma” tasarımıdadır ve uygulanma biçimine göre tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, örneklemden verilerin toplanması açısından “survey modeli (saha taraması)” kullanılmıştır. Saha taraması modelinde ise katılımcıların görüşlerinin yazılı şekilde alındığı bir veri toplama yöntemi olan anket yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada kullanılan anket, geniş bir literatür taraması neticesinde konuya uygun hazırlanmış bir ölçek bulunamaması sonucunda tarafımızdan geliştirilmiştir.

Ankette ilk bölüm katılımcılar hakkındaki genel bilgilerin ölçülmesi niteliğindedir. İkinci bölüm ise çoktan seçmeli konuya ışık tutacak sorular yer almaktadır. Toplam 20 sorudan oluşan ankette ilk 6 soru genel bilgilere yöneliktir.

3.7. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmada kullanılan ölçekten elde edilen verilerin analizi IBM SPSS 24.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Birinci aşamada demografik bilgilerin bulunmuş olduğu genel bilgilere ilişkin frekans dağılımları sunulmaktadır. İkinci aşamada, çalışmada kullanılan anketin güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Hipotezleri test edebilmek açısından Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik sınamaları yapılmıştır. Verilerin dağılımları normal dağılıma uymadığı için grup farklılıkları sınamasında her bir ikili grup için Mann-Whitney-U testi ve üçlü ve fazla grup için de Kruskal Wallis testleri yapılmıştır. Gruplar arasındaki farkların kaynağını tespit edebilmek için ortalama sıra (mean rank) değerleri incelenmiştir. Ölçeğin dağılımında normal dağılıma uyum sağlanamadığından ilişki analizlerinin sınanmasında Kendall's tau_b korelasyon analizinden faydalanılmıştır.

3.8. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

3.8.1. ANKETİN GÜVENİLİRLİK ANALİZİ

Bir ölçeğin güvenilirliğinin test edilmesi için en yaygın uygulanan testler; “Cronbach Alpha, İkiye Bölme (split), Paralel ve Mutlak Kesin Paralel (strict)” şeklindedir. Cronbach Alpha testi sonucunda elde edilen değerlerin %70’in üzerinde olması anketin başarılı olduğunu ifade etmektedir. Kimi araştırmacılar tarafından ise bu değerlerin %75’in üzerinde olması beklenmektedir. Diğer güvenilirlik kriterlerinin de %70’in üzerinde çıkması, anketin iç tutarlılığının sağlandığını ve çıkarımlara güvenilebileceğini göstermektedir. Tablo 6’den de görülebileceği üzere her dört testin sonucunda da belirtilen ve olması beklenen yüzde değerleri güven kriterini sağlamıştır. Dolayısıyla örneklem sonuçlarının yüksek güvenilirlik değerleriyle tutarlı ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ele alınan bütün güvenilirlik kriterleri %70 değerini geçtiği için, uygulanan anketin başarılı olduğu, anketin kendi içinde tutarlılık gösterdiği, ulaşılabilecek sonuçların gerçek değerleri yansıtacağı sonucu ortaya koyulmuştur.

Tablo 6. Anketin Güvenilirlik Analizleri Sonuçları

	Anketin Güvenirlilik Sonuçları
Cronbach_Alpha	0.882
Split	0.881-0.883
Parelel	0.883
Strict	0.882

3.8.2. Demografik Özelliklere Ve Genel Bilgilere İlişkin Sıklık Dağılımları

Katılımcıların 167'si erkek olup topluluğun %47,7'sini; 183' ü ise kadın olup topluluğun %53,3'ünü oluşturmaktadır. 18-24 yaş aralığında 49 kişi olup %14'ünü, 25-30 yaş aralığında 106 kişi olup %30,3'ünü, 31-35 yaş aralığında 76 kişi olup %21,7'sini, 36-40 yaş aralığında 55 kişi olup %15,7'sini, 41-45 yaş aralığında 41 kişi olup %11,7'sini ve 46 ve üstünde 23 kişi olup %6,6'sını oluşturmaktadır. Katılımcıların %48,6'sı evli olup 170 kişiden, %45,1'i bekar olup 158 kişiden ve %6,3'ü boşanmış olup 22 kişiden oluşmaktadır. Tablo 7'de demografik bilgilerin sıklık dağılımı verilmiştir.

Tablo 7. Demografik Bilgilerin Sıklık Dağılım Tablosu

Değişkenler		Sıklık	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	167	47,7
	Kadın	183	52,3
Yaş	18-24 Yaş	49	14,0
	25-30 Yaş	106	30,3
	31-35 Yaş	76	21,7
	36-40 Yaş	55	15,7
	41-45 Yaş	41	11,7
	46 ve üstü	23	6,6
Medeni Durum	Evli	170	48,6
	Bekâr	158	45,1
	Boşanmış	22	6,3
Eğitim Düzeyi	İlkokul	18	5,1
	Ortaokul	13	3,7
	Lise	67	19,1
	Ön lisans	53	15,1
	Lisans	140	40,0
	Yüksek lisans	41	11,7
	Doktora	18	5,1
Meslek	İşçi	87	24,9
	Öğretmen	86	24,6
	Memur	15	4,3
	Bankacı	4	1,1
	Sigortacı	4	1,1
	Yönetici	21	6,0
	Diğer	133	38,0

Eğitim düzeyi ilkokul olan 18 kişi olup topluluğun %5,1'ni, ortaokul olan 13 kişi olup %3,7'sini, lise olan 67 kişi olup %19,1'ini, ön lisans olan 53 kişi olup %15,1'ini, orta lisans olan 140 kişi olup %40'ını, yüksek lisans olan 41 kişi olup %11,7'sini ve doktora olan 18 kişi olup %5,1'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların %24,9'u işçi olup 87 kişiden, %24,6'sı ğretmen olup 86 kişiden, %4,3' memur olup 15 kişiden, %1,1'i bankacı olup 4 kişiden, %1,1'i sigortacı olup 4 kişiden, %6'sı yönetici olup 21 kişiden ve %38'i diğer meslek gruplarından olup 133 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 8. Gelir Düzeyi Sıklık Yüzde Tablosu

Değişkenler		Sıklık	Yüzde
Gelir Düzeyi	2000-2500	100	28,6
	3000-3500	100	28,6
	4000-4500	63	18,0
	5000 ve st	86	24,6

Tablo 8'de de görüldüğü üzere katılımcıların %28,6'sının gelir düzeyi 2000-2500 aralığında olup 100 kişiden, %28,6'sının gelir düzeyi 3000-3500 aralığında olup 100 kişiden, %18'sinin gelir düzeyi 4000-4500 aralığında olup 63 kişiden ve %24,6'sının gelir düzeyi 5000 ve üstü olup 86 kişiden oluşmaktadır.

3.8.3. Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Sıklık Dağılım Sonuçları

Katılımcıların %74' SGK'na bağlı olup 259 kişiden, %5,4' BAĞ-KUR'a bağlı olup 19 kişiden ve %20,6'sı Emekli Sandığı'na bağlı olup 72 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların %63,4' sistem hakkında bilgi sahibi olup 222 kişiden, %32,6'sı sistem hakkında kısmen bilgi sahibi olup 114 kişiden ve %4' sistem hakkında bilgi sahibi olmayıp 14 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 9. Sosyal Güvenlikle İlgili Soruların Sıklık Dağılım Tablosu

Değişkenler		Sıklık	Yüzde
Sosyal Güvenlik	SGK	259	74,0
	BAĞ – KUR	19	5,4
	Emekli Sandığı	72	20,6
Sistem Bilgi Düzeyi	Evet, bilgi sahibiyim	222	63,4
	Kısmen bilgi sahibiyim	114	32,6
	Hayır, bilgi sahibi değilim	14	4,0
Gereklilik Düzeyi	Evet	238	68,0
	Hayır	112	32,0
Etkili Unsurlar	İletişim Araçları	112	32,0
	Sigortacılık Kurumları	90	25,7
	Yakın çevre	94	26,9
	Diğer	54	15,4
Avantajları	Biliyorum	223	63,7
	Bilmiyorum	40	11,4
	Kararsızım	87	24,9
Sisteme Dâhiliyet	Evet	211	60,3
	Sistemden Ayrıldım	139	39,7

Tablo 9'daki verilere göre; katılımcıların %68'i sistemi gerekli bulmaktadır ve bunlar 238 kişidir. %32'si gerekli bulmamaktadır ve bunlar 112 kişidir. Katılımcıların %32'si bu sistemi iletişim araçlarından %25,7'si sigortacılık kurumlarından, %26,9'u yakın çevresinden ve %15,4'ü diğer kanallardan duymuştur. Katılımcıların %63,7'si sistemin avantajlarını bilmektedir, %11,4'ü bilmemektedir ve %24,9'u kararsızdır. Katılımcıların %60,3'ü sisteme dâhildir ve bunlar 211 kişidir, %39,7'si dâhil değildir ve bunlar 139 kişidir.

Tablo 10’da bireysel emeklilik sistemi ile ilgili sorulara verilen cevaplar neticesinde sıklık ve yüzde dağılımları tablosu verilmiştir.

Tablo 10. Bireysel Emeklilik Sistemi İle İlgili Soruların Sıklık Yüzde Tablosu

Değişkenler		Sıklık	Yüzde
Anlamlandırma	Tasarruf Aracı	79	22,6
	Geleceğin Güvencesi	96	27,4
	Emekliliğe Maddi Açıdan Katkı	78	22,3
	Kendi Başıma Tasarruf Yapamadığım için Gerekli	40	11,4
	Gereksiz Olduğunu Düşünüyorum	57	16,3
Zorunlu Bireysel Emeklilik Sistemi	Doğru	85	24,3
	Yanlış	179	51,1
	Çekimser	86	24,6

Katılımcıların %22,6’sı Bireysel Emeklilik Sistemi’ni tasarruf aracı olarak anlamlandırmış olup 79 kişiden, %27,4’ü Bireysel Emeklilik Sistemi’ni geleceğin güvencesi olarak anlamlandırmış olup 96 kişiden, %22,3’ü Bireysel Emeklilik Sistemi’ni emekliliğe maddi açıdan katkı olarak anlamlandırmış olup 78 kişiden, %11,4’ü Bireysel Emeklilik Sistemi’ni kendi başına tasarruf yapamadığı için gerekli olarak anlamlandırmış olup 40 kişiden ve %16,3’ü ise gereksiz olduğunu düşünüyorum şeklinde anlamlandırmış olup 57 kişiden oluşmuştur. Katılımcıların %24,3’ü Bireysel Emeklilik Sistemi’nin zorunlu olmasının doğru olduğunu düşünmekte olup 85 kişidir, %51,1’i zorunlu olmasının yanlış olduğunu düşünmekte olup 179 kişidir ve %24,6’sı ise bu konuda çekimser olup 86 kişidir.

Tablo 11. Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgilendirilmesi İle İlgili Soruların Sıklık Yüzde Tablosu

Değişkenler		Sıklık	Yüzde
Dâhil Olurken	Araştırıp Bilgi Edindim	81	23,1
	Yakın Çevre	45	12,9
	Müşteri Danışmanını Dinledim	76	21,7
	Zorunlu BES'e Dâhilim	57	16,3
	Dâhil Değilim	91	26,0
Yeteri Kadar Bilgilendirme	Evet	48	13,7
	Hayır	171	48,9
	Kısmen	131	37,4
Asimetrik Bilgi	Evet, mevcut	251	71,7
	Hayır, mevcut değil	99	28,3

Tablo 11’de yer alan verilere göre katılımcıların %23,1’i sisteme dâhil olurken araştırıp bilgi edinmiş olup 81 kişidir, %12,9’u sisteme dâhil olurken yakın çevresinden bilgi edinmiş olup 45 kişidir, %21,7’si sisteme dâhil olurken müşteri danışmanını dinleyerek bilgi edinmiş olup 76 kişidir. Katılımcıların %16,3’ü Zorunlu BES sistemine dâhildir ve bunlar 57 kişidir, %26’sı ise sisteme dâhil değildir ve 91 kişidir. Katılımcıların %13,7’si yeteri kadar bilgilendirme yapıldığını düşünmekte olup 48 kişidir, %48,9’u ise yeteri kadar bilgilendirme yapılmadığını düşünmekte olup 171 kişidir ve %37,4’ü kısmen cevabını vermiş olup 131 kişidir. Katılımcıların %71,7’si asimetrik bilginin mevcut olduğunu düşünerek evet yanıtını vermiş olup 251 kişidir ve %28,3’ü asimetrik bilginin mevcut olmadığını düşünerek hayır yanıtını vermiş olup 99 kişidir.

Tablo 12. Bireysel Emeklilik Sistemindeki Soruların Sıklık Yüzde Tablosu

Değişkenler		Sıklık	Yüzde
Tutarlılık	Evet	83	23,7
	Hayır	122	34,9
	Kararsızım	99	28,3
	Dâhil Değilim	46	13,1
Etkileme	Evet	97	27,7
	Hayır	84	24,0
	Kısmen	169	48,3
Yaşanan Sıkıntılar	Eksik Bilgi Aktarımı	129	36,9
	Müşterilerini Tanımamaları	49	14,0
	Sürekli Olarak Satış Yapmaya Çalışmaları	172	49,1

Tablo 12’de yer alan verilere göre katılımcıların %23,7’si Bireysel Emeklilik sistemine dâhil olurken vaadedilen ile sürecin içerisindeyken karşılaşılan durumların tutarlı olduğunu düşünerek evet yanıtını vermiş olup 83 kişiden, %34,9’u hayır yanıtını vermiş olup 122 kişiden ve %13,1’i dâhil değilim yanıtını vermiş olup 46 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların %27,7’si müşteri temsilcilerinin veya emeklilik danışmanlarının kararlarını etkileyecek ve onları yönlendirecek nitelikte bilgiler verdiğini düşünmekte olup evet cevabını vermiştir ve 97 kişiden, %24’ü kararlarını etkileyecek ve onları yönlendirecek bilgiler verildiğini düşünmemekte olup hayır cevabını vermiştir ve 84 kişiden, %48,3’ü kısmen cevabını vermiş olup 169 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların %36,9’u banka ya da emeklilik danışmanları ile yaşadıkları sıkıntıların temelinde eksik bilgi aktarımı olduğunu düşünmektedir ve bunlar 129 kişidir, %14’ü müşterilerini tanımamaları olduğunu düşünmektedir ve bunlar 49 kişidir, %49,1’i ise sürekli olarak satış yapmaya çalışmaları olduğunu düşünmektedir ve bunlar 172 kişidir.

3.8.4. Hipotezlerin Test Edilmesi

3.8.4.1. Grup farklılığı Analizleri

İlk aşamada analizlerde hangi yöntemlerin kullanılmasının uygunluğuna karar verebilmek için anket sorularına yönelik normallik testleri uygulanmıştır. Hipotez

testlerinde hangi yöntemin kullanılması gerektiği normal dağılımın sağlanmasına bağlı olarak değişecektir. Bu nedenle SPSS programı içinde yer alan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri uygulanmıştır. Tablo 13'te normallik sınaması sonuçları verilmiştir.

Tablo 13. Normallik Sınaması Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	s.d.	P	İstatistik	s.d.	p
Cinsiyet	.353	350	.000	.636	350	.000
Yaş	.200	350	.000	.911	350	.000
Medenidu	.314	350	.000	.737	350	.000
Eğitimdü	.241	350	.000	.915	350	.000
Meslek	.274	350	.000	.751	350	.000
Gelirdüz	.207	350	.000	.843	350	.000
Sosyalgü	.456	350	.000	.562	350	.000
Sistembi	.397	350	.000	.665	350	.000
Gereklil	.433	350	.000	.588	350	.000
Sistemed	.394	350	.000	.621	350	.000
Etkiliun	.200	350	.000	.854	350	.000
Anlamlan	.199	350	.000	.881	350	.000
Avatajla	.399	350	.000	.651	350	.000
Zorunlub	.256	350	.000	.806	350	.000
Dâhilolu	.158	350	.000	.865	350	.000
Bilgilen	.263	350	.000	.787	350	.000
Asimetri	.452	350	.000	.564	350	.000
Tutarlıl	.210	350	.000	.874	350	.000
Etkileme	.308	350	.000	.750	350	.000
Yaşanans	.321	350	.000	.712	350	.000

Normallik testleri $p < 0.05$ olduğundan normal dağılımın sağlanmadığını belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Bu durumda grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılacaktır. Yani; ikili grup için t testi, 2 den fazla grup için ANOVA testi artık uygunluk göstermeyecek, yanlış ve etkin olmayan sonuçlar verecektir. Veri normal dağılımlı olmadığı için aritmetik ortalama artık temsil özelliğini kaybetmiştir. Bu nedenle, non-parametrik yöntemler olan grup farklılıklarının analizinde 2 grup için Mann-Whitney-U testi ile uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır. Ortalama sıra değeri büyük olan farkın kaynağını oluşturmaktadır ve bu çalışmada koyu(bold) olarak tablo içinde gösterilmiştir.

Gurup farklılığı analizleri için hipotezler:

H₀: farklılık yoktur.

H₁: farklılık vardır biçiminde kurulmuştur.

Tablo 14. Demografik Bilgiler Açısından Sisteme Dahil Olma Durumu Açısından Farklılık Analizi Sonuçları

Değişkenler	Grup	N	Sıraların Ortalaması (Mean Rank)	Mann-Whitney-U	P
CİNSİYET	EVET	211	169.43	5.742	0.155
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	184.72		
	TOPLAM	350			
YAŞ	EVET	211	184.76	9.641	0.000*
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	161.44		
	TOPLAM	350			
MEDENİDÜ	EVET	211	168.34	10.885	0.000*
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	186.36		
	TOPLAM	350			
EĞİTİMDÜ	EVET	211	190.92	11.463	0.000*
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	152.10		
	TOPLAM	350			
MESLEK	EVET	211	191.27	12.042	0.000*
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	151.57		
	TOPLAM	350			
GELİRDUZ	EVET	211	190.06	10.795	0.000*
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	153.40		
	TOPLAM	350			
ASİMETRİ	EVET	211	179.10	10.641	0.000*
	SİSTEMDEN AYRILDIM	139	177.62		
	TOPLAM	350			

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 14'te görüldüğü üzere BES'e dâhil olma durumu açısından sadece cinsiyet anlamlı farklılık göstermemiştir. Yani kadın ve erkek açısından BES'den ayrılıp ayrılmamaya bakış açısı farklı değildir. Buna karşılık, medeni durum, eğitim

düzeıı, meslek, gelir düzeıı ve asimetrik bilgi anlamlı farklılık göstermektedir. Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında değeri yüksek olan farkı yaratmaktadır ve bold ile gösterilmiştir. Sistemde kalanların (evet diyenler) yaşı daha yüksek, evli, eğitim düzeıı lisans ve üzeri olanlar, meslekte öğretmen olanlar, gelir düzeıı düşük olanlar ve asimetrik bilgi almayanlar sistemde kalmaya devam etmektedir.

3.8.4.2. İlişki Analizleri

Sisteme dâhil olma durumuyla demografik değişkenlerin ilişkisi kategorik veri yapısında oldukları için Pearson ki-kare ilişki analizi ile belirlenmiştir. Ayrıca, Tablo 15'te kontenjans tablolarına (çapraz tablolar) yer verilmiştir. İlişki analizi için hipotezler;

H₀: İlişki yoktur

H₁: İlişki vardır biçimindedir.

Tablo 15. Demografik Değişkenler Ve Sisteme Dâhiliyet İlişki Sonuçları

Değişkenler		SİSTEME DÂHİLİYET		
		Evet	Sistemden Ayrıldım	P
Cinsiyet	Erkek	108	59	,109
	Kadın	103	80	
Yaş	18-24 Yaş	26	23	,000*
	25-30 Yaş	65	41	
	31-35 Yaş	32	44	
	36-40 Yaş	44	11	
	41-45 Yaş	26	15	
	46 ve üstü	18	5	
Medeni Durum	Evli	111	59	,000*
	Bekâr	88	70	
	Boşanmış	12	10	
Eğitim Düzeyi	İlkokul	9	9	,002*
	Ortaokul	5	8	
	Lise	37	30	
	Ön lisans	29	24	
	Lisans	81	59	
	Yüksek lisans	33	8	
Doktora	17	1		

Meslek	İşçi	36	51	,000*
	Öğretmen	50	36	
	Memur	14	1	
	Bankacı	4	0	
	Sigortacı	4	0	
	Yönetici	14	7	
	Diğer	89	44	
Gelir Düzeyi	2000-2500	48	52	,001*
	3000-3500	59	41	
	4000-4500	41	22	
	5000 ve üstü	62	24	
Asimetrik bilgi	Evet var	153	98	,000*
	Hayır yok	58	41	

*0.05 için anlamlı ilişki

Cinsiyet ve BES'e dâhil olma durumu anlamlı ilişkili değildir. Buna karşılık medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve asimetrik bilgi değişkenleri BES'e dâhil olma durumu ile anlamlı ilişkilidir.

3.8.4.3. Lojistik Regresyon Analizi

Lojistik regresyon modelinde, y iki kategorili bağımlı değişken ve $1 \times p$ boyutlu bağımsız değişken vektörü x olmak üzere x 'e göre y 'nin koşullu ortalamasını gösteren $\pi(x) = E(y/x)$ niceliği kullanılır. Lojistik regresyon modeli,

$$\pi(x) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p}} \quad (1)$$

biçimin de yazılır. Burada β_0 sabit, β_p regresyon katsayısı ve $\pi(x)$, bağımlı değişkenin x 'e bağlı olarak 1'e eşit olması koşullu olasılığıdır. Bu modelde $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değer alabilen bağımsız değişkenlere dayanarak iki kategorili bağımlı değişkenin değerlerini tahmin etmek güçtür. Bu durumu ortadan kaldırmak için en iyi çözüm, bağımlı değişkenin olasılık değerinin $-\infty$ ile $+\infty$ arasında tanımlı hale getirilmesidir. Bu amaçla, $\pi(x)$ 'e dayanarak eşitlik 1'e lojit dönüşüm uygulanmasıyla,

$$g(x) = \ln\left(\frac{\pi(x)}{1 - \pi(x)}\right) = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p \quad (2)$$

modeli elde edilir. Lojit $g(x)$, x 'in aralığına bağlı kalarak $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değer alabilen doğrusal bir fonksiyondur (Agresti, 1996, s. 55).

Lojistik regresyonda, $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_p$ katsayılarını tahmin etmede en çok olabilirlik yöntemi yaygın olarak kullanılmaktadır. İki kategorili bağımlı değişkenin i .nci birimin değeri y_i olarak ele alındığında ve x_i i .nci birim için bağımsız değişken vektöründeki değerlerini göstermek üzere $(x_{i1}, x_{i2}, \dots, x_{ip}, y_i)$ n tane bağımsız gözlem çiftinden oluşan bir örneklem olarak tanımlanabilir ($i = 1, 2, \dots, n$). Eğer bağımlı değişken y , 0 ya da 1 olarak kodlanmışsa $\pi(x)$, verilen x için y 'nin 1'e eşit olmasının koşullu olasılığını ($P(y=1/x)$) verir. $1-\pi(x)$ ise, verilen x için y 'nin 0'a eşit olmasının koşullu olasılığını ($P(y=0/x)$) verir. Böylece (x_i, y_i) çiftleri için, $y_i = 1$ 'in olabilirlik fonksiyonuna katkısı $\pi(x_i)$ ve $y_i = 0$ 'ın olabilirlik fonksiyonuna katkısı $1-\pi(x_i)$ ifadesine eşittir. Burada $\pi(x_i)$, x_i ' de hesaplanan $\pi(x)$ olasılığını tanımlar. (x_i, y_i) çiftleri için olasılık ya da olabilirlik fonksiyonuna katkı,

$$\zeta(x_i) = \pi(x_i)^{y_i} [1 - \pi(x_i)]^{1-y_i} \quad (3)$$

eşitliği ile elde edilir. Gözlemlerin bağımsız olduğu varsayıldığı için olabilirlik fonksiyonu,

$$I(\beta) = \prod_{i=1}^n \zeta(x_i) = \prod_{i=1}^n \pi(x_i)^{y_i} [1 - \pi(x_i)]^{1-y_i} \quad (4)$$

ile gösterilir ve en çok olabilirlik yöntemi bu eşitliği maksimum yapan β vektörünün tahmin edilmesini sağlar (Hosmer ve Lemeshow, 2000:89).

Bu çalışmada BES'den ayrılan kişilere "0" kod ve sistemde kalan kişilere "1" kod verilerek bağımlı değişken olan sistemde kalma durumu değişkeni binary olarak oluşturulmuştur. Sistemde kalma durumu üzerinde etkili olduğu düşünülen asimetrik bilgi durumu ve bazı demografik değişkenler bağımsız değişken olarak modele dâhil edilmiştir. Bu analizde amaç, sistemden ayrılma durumu üzerinde risk oluşturan faktörleri belirlemektir. Tablo 16'da lojistik regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 16. Lojistik Regresyon Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	St. hata	Wald	s.d.	P	Exp(B)
Asimetrik Bilgi	-1,699	,871	3,804	1	,051*	5,466
Yaş	1,247	,501	6,203	1	,013*	3,479
Medeni Durum	,209	,083	6,320	1	,011*	1,233
Eğitim	,153	,061	6,252	1	,012*	1,165
Meslek	1,309	,494	7,038	1	,008*	3,703
Gelir	.432	.205	4,436	1	.035*	1,540
Sabit	1,017	,157	41,734	1	,000*	,362

Lojistik Model İçin Anlamlılık Testleri:
Model Katsayıları için Omnibus Testi: Model için Ki-Kare Değeri = 478.32, Prob = 0.000
-2 Log likelihood = 623,249; Cox & Snell R Square= 0.763; Nagelkerke R Square = 0.795
Hosmer and Lemeshow Test: Ki-Kare Değeri= 5.773, Prob=0.504 > 0.05

*0.05 için istatistik anlamlı değişken

Tahmin sonuçlarından görüleceği üzere ele alınan bağımsız değişkenler BES'e dâhil olma üzerinde istatistiki açıdan anlamlı ve önemlidir. Bu değişkenler için risk düzeylerine bakıldığında (exp B sütunu), asimetrik bilgi durumunun en yüksek exp B değerine sahip olarak (5,466), BES'e dâhil olma durumu üzerinde yaklaşık 5.4 kat azaltıcı yönde risk unsuru olduğu belirlenmiştir. İkinci sırada meslek (3,703) değeri ile yaklaşık 3.7 kat arttırıcı yönde BES için risk oluşturmaktadır. Üçüncü sırada yaş (3,479) ile yaklaşık 3.4 kat arttırıcı yönde risk oluşturmaktadır. Dördüncü sırada (1,540) değeri ile gelir, yaklaşık 1.5 kat arttırıcı yönde risk oluşturmaktadır. Beşinci sırada (1,233) değeri ile medeni durum, yaklaşık 1.2 kat arttırıcı yönde risk oluşturmaktadır. Son olarak eğitim (1,165) değeri ile yaklaşık 1.1 kat arttırıcı etki yaratmaktadır.

Tabloda da görüldüğü üzere 5.466 değere sahip olan asimetrik bilgi piyasada bulunan aktörlerden birinin (alıcı- satıcı) daha fazla bilgiye sahip olarak, karşı tarafı eksik ya da yanlış bilgilendirmesi sonucu ortaya çıkan bir problemdir. Yapmış olduğumuz saha çalışmamızda da katılımcılarımızın vermiş oldukları cevaplardan da anlaşılacağı üzere bu olgunun varlığı büyük oranda hissedilmektedir. Bu durum tabii ki sisteme bakış açısını, sisteme duyulan güven gibi kavramları etkilemekte ve 5.4 kat

azaltıcı bir risk unsuru olarak kendisini göstermektedir. Buradan hareketle diyebiliriz ki sisteme dâhil olan ve sistemden ayrılan kişilerin cevaplarını analiz ettiğimiz çalışmamızda kişiler her ne kadar sisteme dâhil ya da sistemden ayrılmış olsalar da genel olarak sistemi bilmekte ve bilgi eksikliği unsurunun ayırdına varabilmektedirler. Tablomuzda bulunan bir diğer değer olan meslek faktörü ise bireysel emeklilik sistemine olumlu açıdan etki etmekte ve kişilerin mesleği sisteme dâhil olma durumunu etkilemektedir. Mesleğin yanı sıra sisteme dâhil olma kararını olumlu yönde etkileyen diğer unsurlar ise sırasıyla kişilerin yaş, gelir durumları, medeni durumları ve eğitim durumları da olumlu yönde etki etmekte olan unsurlardandır. Yüz yüze gerçekleştirdiğimiz saha çalışmamız sırasında ulaştığımız kişiler ile yapmış olduğumuz mülakatlar sonucunda söylenebilir ki;

Sistemin tam olarak anlatılmaması, kişilerin gelir durumlarının yeterli olmaması, medeni durumlarının ve eğitim durumlarının da sisteme karşı bakış açılarını değiştirmekte olduğu, sisteme dâhil olurken kullandıkları yöntemler ve/veya sistem hakkında bilgi edindikleri kişilerinde etkisi ile tam olarak bilgi sahibi olamadıkları ve sistemden ayrılmaya karar verdikleri gözlemlenmiştir. Diğer bir deyişle, saha çalışmamızı gerçekleştirirken yapmış olduğumuz mülakatlar sonucunda edinmiş olduğumuz bilgiler gösteriyor ki, kişiler sistemdeki aksaklığın temelini tam ve doğru olarak bilgilendirilmiyor olmalarına ve maddi güçlerinin yetersiz olmasına bağlamaktadır.

Lojistik regresyon modelinin anlamlılığı için test sonuçlarını incelediğimizde ise, model katsayıları için Omnibus Testi: Model için Ki-Kare Değeri = 478.32, Prob = 0.000 bulunmuş olup, katsayıların hepsi birlikte anlamlıdır. Lojistik regresyon tahmininde adımsal tahmin süreci izlenmiş ve her adımda -2 Log likelihood = 623.249 değeri en düşük düzeyine, Cox & Snell R Square= 0.763 ve Nagelkerke R Square = 0.795 değeri ise en yüksek değerine ulaşarak modelin anlamlılığı yükselmiştir. Modelin uygunluğu için temel bir test olan Hosmer ve Lemeshow Test: Ki-Kare Değeri= 5.773, Prob=0.504 > 0.05 sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, testin anlamlılık seviyesi %5'ten büyük olduğu için modelin uygun olduğu şeklindeki Ho reddedilemez, model üzerinden yapılacak yorumların güvenilir olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ

Sosyal Güvenlik bireylerin hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri her türlü tehlike ve zararlardan, maddi ve manevi açıdan korumak ve insan onuruna yaraşır hayat şartlarını sağlamak üzere oluşturulmuş ve sosyal devlet anlayışının yansıması olan bir sistemdir. Sosyal güvenlik sistemi sayesinde birey kendini daha güvende hissetmekte ve yaşamını daha korkusuzca idame ettirebilmektedir. Bu sistemin bir kolu ve tamamlayıcısı olan Bireysel Emeklilik Sistemi ülkemizde 2003 yılında uygulanmaya başlanmış olup günümüze kadar geçen süreçte pek çok gelişim ve ilerleme kaydetmiştir. Sistem temel olarak emeklilik döneminde çalışma hayatında etkin rol alırken, çalışma hayatından ayrıldıktan yani emekli olduktan sonra da kişilerin eski refah seviyelerini koruyabilmeleri ve aynı hayat standartlarını sürdürebilmeleri için emekliliğe maddi açıdan ek bir gelir sağlamak üzere oluşturulmuştur. Kişiyi tasarruf yaptıрма amacı gütmekte olan BES kişilerin aktif çalışma yaşamında iken birikim yapmalarına ve geleceklerini güvence altına almalarına olanak sağlamaktadır.

Fakat bu sistemde anlaşılamayan bir şekilde aksaklıklar yaşanmakta ve kişiler sistemden ayrılmaktadır. Bu aksaklıkların temelinde ne olduğunun araştırılması için yapmış olduğumuz çalışmamızda asimetrik bilgi olgusuna yer verilmiş ve bilgi simetrisi bozukluğunun sistem üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bilgi simetrisi bozukluğu olarak adlandırmış olduğumuz Asimetrik Bilgi alıcı ve satıcı arasındaki bilgi düzeyi farklılığından meydana gelmekte olan ve bir tarafın daha fazla bilgiye sahip olmak sureti ile diğer taraf üzerinde üstünlük elde etmesi onu eksik ya da yanlış bilgilendirmesi olarak tanımlanabilmektedir. Yapmış olduğumuz çalışmamızda 350 kişi veri analizine tabi tutulmuş ve alınan en yüksek değerler şu şekildedir;

167 erkek ve 183 kadın ve katılımcılarımızın en fazla mensup oldukları yaş aralığı ise 106 kişi ile 25- 30 yaş aralığıdır. Çalışmamızda sorularımıza cevap veren katılımcılarımızdan 170'i evli ve 158'i bekadır. Eğitim durumu açısından en yoğun olan 140 kişinin yer aldığı lisans seviyesi ve meslek olarak ise 133 kişinin dâhil olduğu diğer meslek grubu seçeneği işaretlenmiştir. Gelir durumu açısından ise 2000- 2500 ve 3000- 3500 aralığı yarı yarıya olmak üzere 200 kişi tarafından işaretlenmiştir.

Bir diğer önemli sorularımızdan olan bireysel emeklilik sistemine dâhil olma durumunu sorguladığımız sorumuza ise 211 katılımcımız evet ve 139 katılımcımız ise

sistemden ayrıldım seçeneğini tercih etmiştir. Ayrıca katılımcılarımızın çoğunluğu sisteme zorunlu olarak dâhil edilmeyi yanlış bulmuş ve yaptığımız görüşmelerde de bunu sıklıkla belirtmişlerdir ve yanlış olduğunu düşünen katılımcı sayımız ise 179'dur. Çalışmamıza katılanlardan 171 kişi sistem hakkında yeteri kadar bilgilendiriliyor musunuz soruna hayır seçeneği işaretlemişlerdir. Aynı şekilde asimetrik bilginin var olup olmadığını araştırdığımız sorumuza ise 251 katılımcımız evet mevcut diyerek asimetrik bilgi olduğunu söylemişlerdir. Sistemle alakalı yaşanan sıkıntıların nedenlerinden bir diğerinin ise müşteri danışmanlarının sürekli satış yapmaya çalışmaları olarak görülmüş ve bu şikâti tercih eden katılımcı sayımız ise 172 kişidir.

Çalışmamıza konu olan Bireysel Emeklilik ve Asimetrik Bilgi kavramları üzerine yapmış olduğumuz analizler sonucunda görüyoruz ki sistemden ayrılma ya da sisteme devam etme kararlarını etkileyen medeni durum, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve yaş gibi olguların yanı sıra kişilerin eksik ya da yanlış bilgilendirildiklerini düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Çalışmamıza katılan 350 katılımcımızdan Yaptığımız analiz sonuçlarının da göstermiş olduğu üzere asimetrik bilgi olgusu sisteme devam etme sürecini etkileyen en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilerin sisteme devam etme kararları üzerinde etkili olan asimetrik bilgi kavramı kişinin sisteme olan inancını da bir nebze sarsmaktadır. Çalışmamıza katılan ve analize tabi olan 350 kişiden 153 kişi sistemde asimetrik bilginin varlığı konusunda hemfikir olmuşlardır.

Sisteme olan güvenin artırılması ve sistemde devamlılığın sağlanabilmesi kişilerin doğru ve eksiksiz bilgilendirilmeleri ile elde edilebilecek bir durumdur. Sisteme dâhil olanlara ve ya sisteme henüz dâhil olmayan kişileri sistem hakkında doğru bilgiler verilmesi, sistemin emekliliğe maddi açıdan kaynak sağlamak, geleceği güvence altına almak, tasarruf yapmak ve bunun gibi pek çok avantajı eksiksiz bir şekilde anlatıldığı takdirde sistemin ilerleyen seneler içerisinde çok daha gelişeceğini insanların güvenleri sağlandığı müddetçe daha iyi bir ekonomik refaha ulaşılacağını düşünmekteyim.

KAYNAKÇA

- Kanun Maddesi. (2001, Mart 28). *iBireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu madde 2.*
- Kanun Maddesi. (2001, Mart 28). *Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu madde 1.*
- Agresti, A. (1996). *An Introduction to Categorical Data Analysis.* John Wiley & Sons.
- Alp, S. (2010, Nisan). Avusturya Okulu Bilgi Teorileri ve E-Ticaret Çerçevesinde Akerlof'un Limon Piyasa Modelinin Değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 175-190.
- Alp, S., & Karakaş, A. (2008). Asimetrik Bilgi Teorisi Karşısında Hayek'in Ekonomik Yaklaşımları;Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Liberal Düşünce Dergisi*(51-52), 219-220.
- Altunöz, U. (2013). Türk Bankacılık Sistemindeki Asimetrik Bilgi Probleminin Oyun Teorisi Çerçevesinde Analizi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(5), 1-20.
- Altunöz, U. (2013). Türk Bankacılık Sistemindeki Asimetrik Bilgi Probleminin Oyun Teorisi Çerçevesinde Analizi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(5), 1-20.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi.* İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Başlar, G. (2010). Asimetrik Bilgi ve Türkiye'de Yazılı Medya Haberleri Üzerine Bir İnceleme. 27-28. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Birkök, M. C. (1994). Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu. *Yayınlanmış Tez.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Cerit, M. (2017, Ekim). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Kısa Tarihçesi. *Siyasal Vakfı Bülteni*(49), 16-19.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis For The Behavioral Sciences (2nd ed.).* Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- Davenport, T. H., & Prusak, L. (2001). *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi: Kuruluşlar Elleriindeki Bilgiyi Nasıl Yönetirler*. (G. Günay, Çev.) İstanbul: Rota Yayınları.
- Demir, Y., & Ayar, U. (2017). *İstanbul İşgücü Piyasası Araştırma Raporu*. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, İstanbul.
- Fetzer, J. H. (2004, Mayıs). Disinformation: The Use of False Information. *Minds and Machines*, 14(2), 231-240.
- Fidan, H. (2013). İktisadi Açıdan Bilgi Kavramı ve Bilgi Kavramına Yaklaşımlar Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4(9), 97.
- Fidan, H. (2013). İktisadi Açıdan Bilgi Kavramı ve Bilgi Kavramına Yaklaşımlar Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4, 95.
- Koç, Ş. A. (2009). George Akerlof, Michael Spence ve Joseph Stiglitz'in Asimetrik Bilgi Üzerine Katkıları. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 4(1).
- Krugman, P. (2002). *Politika Taşeronları:Azalan Beklentiler Çağında İktisadi Eğilimler ve Önemsizleşen Refah*. (N. Domaniç, Çev.) İstanbul: Literatür Kitapevi.
- Polat, G., & Merdan, E. (2018). *INTERNATIONAL JOURNAL of DISCIPLINES ECONOMICS & ADMINISTRATIVE SCIENCES STUDIES*, 143.
- Prajapati, B., Dunne, M., & Armstrong, R. (2010, Temmuz). Sample Size Estimation and Statistical Power Analyses. *Optometry Today*, 10-18.
- Stiglitz, J. (1975, June). The Theory of "Screening," Education, and the Distribution of Income. *The American Economic Review*, 65(3), 283-300.
- Şenyüz, N. (2008). Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilginin Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. 74-75. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şimşek, S., & Karakaş, A. (2007). Asimetrik Bilgi- İktidar ve Kurumsal Düzenleme Üzerine. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 20(4-5), 21.
- Uçar, K. (2019). Asimetrik Bilgi (Asimetric İnformation). *Asimetrik Bilgi (Asimetric İnformation)*, s. 5-6.
- Varian, H. (1978). *Microeconomic Analysis*. New York: W.W.Norton and Company.

Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.memurlar.net. (2007, Nisan 30). Haziran 08, 2019 tarihinde *memurlar.net*:
<https://www.memurlar.net/haber/73003/sigortali-calisanlar-icin-sosyal-guvenlik-rehberi.html> adresinden alındı

www.yurtdisiemeklilik.org. (2017, Mayıs 19). Mayıs 21, 2019 tarihinde Yurtdışı Emeklilik İşlemleri: <http://yurtdisiemeklilik.org> adresinden alındı

www.aegon.com.tr. (2019, Temmuz 30). Temmuz 30, 2019 tarihinde AEGON:
<https://www.aegon.com.tr/Ana-Sayfa/Urun-ve-Hizmetler/sss/Bireysel-Emeklilik-SSS/> adresinden alındı

www.allianz.com.tr. (2019, Mayıs 21). Mayıs 21, 2019 tarihinde Allianz Web Sitesi:
https://www.allianz.com.tr/tr_TR/urunler/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-sistemi-nedir.html adresinden alındı

www.egm.org.tr. (2019, Mayıs 28). Mayıs 28, 2019 tarihinde Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks-nedir/> adresinden alındı

www.egm.org.tr. (2019, Temmuz 30). Temmuz 30, 2019 tarihinde Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/> adresinden alındı

www.egm.org.tr. (2019, Mayıs 29). Mayıs 29, 2019 tarihinde Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks--bes-karsilastirmasi/> adresinden alındı

www.egm.org.tr. (2019, Mayıs 26). Mayıs 26, 2019 tarihinde Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks-nedir/> adresinden alındı

www.egm.org.tr. (2019, Temmuz 30). Temmuz 30, 2019 tarihinde Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/tarihce/> adresinden alındı

- www.egm.org.tr.* (2019, Mayıs 28). Mayıs 28, 2019 tarihinde Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/katilimcilar/katilimci-bilgilendirme-rehberi/> adresinden alındı
- www.nnhayatemeklilik.com.tr.* (2019, Temmuz 30). Temmuz 30, 2019 tarihinde NN Hayat ve Emeklilik: <https://www.nnhayatemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-sistemi-nedir> adresinden alındı
- www.sgk.gov.tr.* (2019, Temmuz 29). Temmuz 29, 2019 tarihinde Sgk: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz/tarihce> adresinden alındı
- www.sigortam.net.* (2019, Temmuz 30). Temmuz 30, 2019 tarihinde sigortam.net: <https://www.sigortam.net/bireysel-emeklilik-sistemi/bireysel-emeklilik-icin-10-neden> adresinden alındı
- www.sigortam.net.* (2019, Mayıs 22). Mayıs 22, 2019 tarihinde Sigortam.net: <https://www.sigortam.net/bireysel-emeklilik-sistemi/bireysel-emeklilik-icin-10-neden> adresinden alındı
- www.sigortam.net.* (2019, Mayıs 22). Mayıs 22, 2019 tarihinde *www.sigortam.net*: <https://www.sigortam.net/bireysel-emeklilik-sistemi/bes-avantajlari-ve-dezavantajlari> adresinden alındı
- www.sigortam.net.* (2019, Mayıs 22). Mayıs 22, 2019 tarihinde *www.sigortam.net*: <https://www.sigortam.net/bireysel-emeklilik-sistemi/bes-avantajlari-ve-dezavantajlari> adresinden alındı
- www.yatirimkredi.com.* (2019, Ocak 04). Temmuz 29, 2019 tarihinde yatırımkredi: <https://www.yatirimkredi.com/osmanlidan-gunumuze-sosyal-guvenlik-politikalari.html> adresinden alındı
- www.4sighthealth.com.* (2015, Mart 03). © 2019 Copyright 4sight Health. Mayıs 01, 2019 tarihinde 4sighthealth: <http://www.4sighthealth.com> adresinden alındı
- www.britannica.com.* (2019, Nisan 29). *Encyclopædia Britannica.* Nisan 29, 2019 tarihinde *www.britannica.com*: <https://www.britannica.com/biography/Joseph-Stiglitz> adresinden alındı

- www.isvesosyalguvenlik.com. (2013, Şubat 02). *Dünyada ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik*. Temmuz 29, 2019 tarihinde isvesosyalguvenlik.com: <https://www.isvesosyalguvenlik.com/dunyada-ve-turkiyede-sosyal-guvenligin-gelisimi/> adresinden alındı
- Aktan, C. C., & Vural, İ. Y. (2019, Şubat 4). *2004, C.C.Aktan*. Şubat 4, 2019 tarihinde canaktan: <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-yonetimi/bilgi-nedir.htm> adresinden alındı
- Anonim. (2001, Ekim 10). *Alfred Nobel'in 2001 Anısına İktisadi Bilimlerde Sveriges Riksbank Ödülü*. Nisan 27, 2019 tarihinde The Nobel Prize: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2001/press-release/> adresinden alındı
- Avcı, N. (2017, Mart 13). *Telif hakkı © 2019 | MH Themes tarafından WordPress teması*. Şubat 15, 2019 tarihinde şirazduvari: <https://sirazduvari.com/bilgi-enformasyon-arasindaki-fark-medya-okuryazarligi/> adresinden alındı
- <https://acikders.ankara.edu.tr>. (2019). *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri*. 2019 tarihinde Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/52063/mod_resource/content/0/HAFTA%201.pdf adresinden alındı
- <https://acikders.ankara.edu.tr>. (2019, Temmuz 27). *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri*. Temmuz 27, 2019 tarihinde Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/50646/mod_resource/content/1/Sosyal%20G%C3%BCvenlik%20Kavram%C4%B1%20Amac%C4%B1%20%C3%96nemi.pdf adresinden alındı
- <https://www.nobelprize.org>. (2001, Ekim 10). *Alfred Nobel'in 2001 Anısına İktisadi Bilimlerde Sveriges Riksbank Ödülü*. Nisan 27, 2019 tarihinde The Nobel Prize: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2001/press-release/> adresinden alındı
- iktisatca.wordpress.com. (2016, Ağustos 18). *İktisatça*. 2019 tarihinde İktisatça: <https://iktisatca.wordpress.com/2016/08/18/asimetrik-bilgi-sirlar-ve-ajanlar/> adresinden alındı

- Fidan, M. M. (2011). Kobi Kredi Piyasasında Asimetrik Bilgi ve Ahlaki Tehlike: Laleli Örneği. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/150745>, 43.
- mrlcoban.blogspot.com. (2017, Şubat 19). *mrlcoban.blogspot.com*. 2019 tarihinde meralcoban: <http://mrlcoban.blogspot.com/2017/02/veri-enformasyon-ve-bilgi-arasndaki.html> adresinden alındı
- sigortastrateji.com. (2018, Temmuz 28). © 2019 *Sigorta Strateji*. Mayıs 01, 2019 tarihinde Sigorta Strateji: <http://sigortastrateji.com/inceleme/sigortacilarin-kabusu-asimetrik-bilgi-problemi/> adresinden alındı
- Tunç, T. (2019, Şubat 01). © *Bilgiustam > Türkiye'nin Bilgi Sitesi - 2019*. Şubat 01, 2019 tarihinde BilgiUstam: <https://www.bilgiustam.com/bilgi-nedir-cesitleri-nelerdir/> adresinden alındı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Bireysel Emeklilik Sistemi Avantaj/Dezavantajları	29
Tablo 2. Otomatik Katılım Sisteminin Amaçları	33
Tablo 3. Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım Sistemi Karşılaştırması	34
Tablo 4. Araştırmanın Hipotezleri.....	55
Tablo 5. Örneklem Büyüklükleri Tablosu	56
Tablo 6. Anketin Güvenilirlik Analizleri Sonuçları	60
Tablo 7. Demografik Bilgilerin Sıklık Dağılım Tablosu	61
Tablo 8. Gelir Düzeyi Sıklık Yüzde Tablosu.....	62
Tablo 9. Sosyal Güvenlikle İlgili Soruların Sıklık Dağılım Tablosu	63
Tablo 10. Bireysel Emeklilik Sistemi İle İlgili Soruların Sıklık Yüzde Tablosu.....	64
Tablo 11. Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgilendirilmesi İle İlgili Soruların Sıklık Yüzde Tablosu	65
Tablo 12. Bireysel Emeklilik Sistemindeki Soruların Sıklık Yüzde Tablosu.....	66
Tablo 13. Normallik Sınaması Sonuçları.....	67
Tablo 14. Demografik Bilgiler Açısından Sisteme Dahil Olma Durumu Açısından Farklılık Analizi Sonuçları	68
Tablo 15. Demografik Değişkenler Ve Sisteme Dâhiliyet İlişki Sonuçları.....	69
Tablo 16. Lojistik Regresyon Tahmin Sonuçları	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı.....	28
Şekil 2. Asimetrik Bilgi Ve Limon Problemi	43
Şekil 3. Sağlık Sigortası Satın Alan Bireylerin Risk Ve Hasar Durumları	51
Şekil 4. Korelasyon Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı	57
Şekil 5. Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı.....	58

EKLER

EK 1.

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : 78977401-050.02.04-E.47079
Konu : Etik Kurul Kararları

15/11/2019

Sayın Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL

İlgi : 13/11/2019 tarihli ve 46663 sayılı dilekçe.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda alınan 14/11/2019 tarih ve 2019/18-11 sayılı karar yazımız ekinde sunulmuştur.

Gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Fatih BAYRAM
Kurul Başkanı

Ek: Etik Kurul Kararı (1 sayfa)

Adres: Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Merkez/Karabük
Telefon: 0444 0478
e-Posta: iletisim@karabuk.edu.tr Elektronik Ad: <http://www.karabuk.edu.tr>

İlgi İsmi: Nebahat İŞİK
Ünvanı: Bilgi İşleri İşletmeni

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2.

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 14.11.2019
TOPLANTI NO : 2019/18

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 11:

13/11/2019 tarihli Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL'in Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Hasan Alp ÖZEL'in danışmanlığında yürütülen "Bireysel Emeklilik ve Asimetrik Bilgi: Türkiye Örneği" konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Feriye AYRANCI
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

EK 3.

T.C. Karabük Üniversitesi İşletme Fakültesi Aktüerya ve Risk Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Programı			
Aşağıda yer almakta olan anket çalışması tamamen akademik açıdan yüksek lisans tez araştırması için uygulanacak olup vermiş olduğunuz bilgiler tez çalışması haricinde herhangi başka bir yerde kullanılmayacaktır (Kitap, Sosyal Medya, Görsel Medya, vs.). Bu sebep dolayısıyla kişisel bilgilerinizi paylaşmanıza gerek yoktur. Yapmış olduğumuz iş birliği ve ayrılmış olduğumuz zaman için teşekkür ederim. Yüksek Lisans Öğrencisi Esra Kara			
1. CİNSİYET:			
KADIN	☐	ERKEK	☐
2. YAŞINIZ:			
18 - 24	☐	25 - 30	☐
31 - 35	☐	36 - 40	☐
41 - 45	☐	46 VE ÜSTÜ	☐
3. MEDENİ DURUMUNUZ:			
EVLİ	☐	BEKAR	☐
BOŞANMIŞ	☐		
4. ÖĞRENİM DURUMUNUZ:			
İLKOKUL	☐	ORTAOKUL	☐
LİSE	☐	ÖNLİSANS	☐
LİSANS	☐	YÜKSEKLİSANS	☐
DOKTORA	☐		
5. MESLEĞİNİZ:			
İŞÇİ	☐	ÖĞRETMEN	☐
MEMUR	☐	BANKACI	☐
SİGORTACI	☐	YÖNETİCİ	☐
İŞSİZ	☐	DİĞER	☐
.....			
6. AYLIK GELİR DÜZEYİ:			
2000- 2500€	☐	3000- 3500€	☐
4000- 4500€	☐	5000€ ve üstü	☐
7. HANGİ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE DAHİLİNİZ?			
SSK	☐	BAG - KUR	☐
EMEKLİ SANDIĞI	☐		
8. BİREYSEL EMERLİLİK SİSTEMİ HAKKINDA BİLGİ DÜZEYİNİZ?			
EYET, BİLGİ SAHİBİYİM	☐		
KİSMEN BİLGİ SAHİBİYİM	☐		
HAYIR, BİLGİ SAHİBİ DEĞİLİM	☐		
9. SİZCE BİREYSEL EMERLİLİK SİSTEMİ GEREKLİ MİDİR?			
EYET	☐	HAYIR	☐
10. BİREYSEL EMERLİLİK SİSTEMİNE DAHİL MİSİNİZ?			
EYET	☐	HAYIR	☐
SİSTEMDEN AYRILDIM	☐		

EK 4.

11. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİ ÖĞRENİRKEN ETKİLİ OLAN OLABİLECEK UNSUR;			
İLETİŞİM ARAÇLARI	☐	SİGORTACILIK KURUMLARI	☐
YAKIN ÇEVRE	☐	DİĞER.....	☐
12. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİ NASIL ANLAMLANDIRIRSINIZ?			
TASARRUF ARACI			☐
GELECEĞİN GÜVENCESİ			☐
EMEKLİLİĞE MADDİ AÇIDAN KATKI			☐
KENDİ BAŞIMA TASARRUF YAPAMADIĞIM İÇİN GEREKLİ			☐
GEREKSİZ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORUM			☐
13. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN SİZE SUNDUĞU AVANTAJLARINI;			
BİLİYORUM	☐	BILMIYORUM	☐
		KARASIZIM	☐
14. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ZORUNLU OLMASIYLA İLGİLİ DÜŞÜNCELERİNİZ;			
DOĞRU	☐	YANLIŞ	☐
		ÇEKİMSER	☐
15. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE DÂHİL OLURKEN;			
ARAŞTIRIP BİLGİ EDİNDİM	☐	YAKIN ÇEVREM ETKİLİ OLDU	☐
MÜŞTERİ DANIŞMANINI DİNLEDİM	☐	ZORUNLU BES'E DÂHİLİM	☐
DÂHİL DEĞİLİM	☐		
16. SİZCE BİR EMEKLİLİK SİSTEMİNE DÂHİL OLURKEN İNSANLAR YETERİ KADAR BİLGİLENDİRİLİYOR MU?			
EYET	☐	HAYIR	☐
		KISMEN	☐
ASİMETRİK BİLGİ: ALICI VE SATICILAR ARASINDAKİ BİLGİ EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN BİR PROBLEM OLMAKLA BİRLİKTE, PIYASADA VAR OLAN TARAFLARDAN BİRİNİN (ALICI VE YA SATICI) DİĞER TARAFA GÖRE DAHA FAZLA BİLGİYE SAHİP OLMASI VE KARŞI TARAFI EKSİK ve/veya YANLIŞ BİLGİLENDİRMESİNİ İÇERMEKTEDİR.			
17. YUKARIDA VERİLEN BİLGİ DOĞRUKLUSUNDA SİZCE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE ASİMETRİK BİLGİ MEVCUT MUDUR?			
EYET, MEVCUT	☐	HAYIR, MEVCUT DEĞİL	☐
18. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE DÂHİL OLURKEN VAADEDİLEN İLE SÜRECİN İÇERİSİNDEYKEN KARŞILAŞILAN DURUMLAR SİZCE TUTARLI MI?			
EYET	☐	HAYIR	☐
		KARASIZIM	☐
		DÂHİL DEĞİLİM	☐
19. MÜŞTERİ TEMSİLCİLERİ/ EMEKLİLİK DANIŞMANLARI KARARINIZI ETKİLEYECEK VE SİZİ YÖNLENDİRECEK NİTELİKTE BİLGİLER VERİYOR MU?			
EYET	☐	HAYIR	☐
		KISMEN	☐
20. BANKA YA DA EMEKLİLİK DANIŞMANLARI İLE YAŞADIĞINIZ SIKINTILARIN TEMELİNDE SİZCE:			
EKSİK BİLGİ ARTARINI			☐
MÜŞTERİLERİNİ TANIMAMALARI			☐
SÜREKLİ OLARAK SATIŞ YAPMAYA ÇALIŞMALARI			☐

ÖZGEÇMİŞ

03.12.1990 İstanbul/ Bakırköy doğumludur. 2010 senesinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde lisans hayatına başlamış olup 2011- 2012 eğitim döneminde Farabi Değişim Programı kapsamında Uludağ Üniversitesi (Bursa)'nde eğitimine devam etmiştir. Bu süreç sonunda geri kalan lisans eğitimini Cumhuriyet Üniversitesi (Sivas)'nde tamamlamıştır.